

SLOVENSKI

vestnik

TEDNIK ZA SLOVENSKO KOROŠKO

IZ VSEBINE:
BORIMO SE ZA REŠITEV
SLOVENSKE KOROŠKE
DEMOKRATIZACIJA
AVSTRIJE V PRAKSI
PRISPEVEK SLOVANOV
H KULTURI ČLOVEŠTVA
MIČURIN IN NJEGOVO
DELO

LETNIK II.

DUNAJ, V PETEK 10. I. 1947

ŠTEV. 2 (30)

Pred mirovno pogodbo z Avstrijo

14. t. m. se začne sestanek pomočnikov zunanjih ministrov v Londonu, kot priprava za sestanek štirih zunanjih ministrov, ki bo sredi marca v Moskvi. Vprašanje mirovne pogodbe z Nemčijo in Avstrijo je tako postalo središče zanimanja javnosti. Razume se, da smo koroški Slovenci še posebno zainteresirani na tem, kako se bo to vprašanje reševalo.

Moskovska konferenca je leta 1943. jasno označila odnos zaveznikov do Avstrije: da smatrajo Avstrijo odgovorno za njen delež v vojni, da želijo, da se ustvari nova, neodvisna, demokratična Avstrija in da se bo pri končni ureditvi upoštevalo, kaj je sama doprinesla k svoji osvoboditvi. Iz tega izvira ena glavnih nalog mirovne pogodbe, to je — dati mora zagotovilo, da se bo Avstrija do kraja otrsela nacistične politike, da bodo ustvarjeni osnovni pogoji za njen resnično demokratični razvoj in da bo uredila svoje odnose s sosednimi državami v duhu pravega prijateljstva in miroljubnega sodelovanja. To je gotovo želja vseh naprednih sil v Avstriji sami in vseh demokratičnih sil v svetu. Prav iz teh pogledov izhajamo tudi koroški Slovenci, ko ob tej priliki uveljavljamo svoje nacionalne in demokratične pravice. Koroški Slovenci namreč še posebno težko občutimo dejstvo, da današnji predstavniki Avstrije nadaljujejo staro politiko, da ščitijo nacistično dediščino, podpirajo sovražstvo do vsega naprednega in nadaljujejo nasilno germanizacijo v duhu nacistične ideologije.

Prav v zadnjem času, v zvezi s pripravami na mirovno pogodbo, potrjuje cela vrsta izjav vodilnih predstavnikov Avstrije, da jih v odnosu do koroških Slovencev vodijo pogledi, ki niso nič drugega kot nadaljevanje najbolj sovražnih ponemčevalnih teorij in teženj. Nasilje, ki se vsak dan v ostrejši obliki izvaja nad slovenskimi antifašisti na Koroškem, dejansko najbolj jasno kaže, kako si ti gospodje zamišljajo rešitev koroškega vprašanja. Nas njihove besede ne morejo več preslepiti, tudi če govorijo o široki »kulturni avtonomiji«. Pač pa so njihovi cinični argumenti in predlogi preračunani na prevaro svetovne demokratične javnosti in imajo predvsem namen prikriti nasilje nad koroškimi Slovenci ter resnično stanje v današnji Avstriji. Že ponovno poudarjamo sledeča dejstva:

1) Koroški Slovenci smo bili vsa leta saintgermainske Avstrije izpostavljeni neznošenemu terorju avstrijskih oblasti. Plebiscit, ki je dal vse prednosti našim stoletnim zatiralcem in s pomočjo vsakovrstnega pritiska prinesel zmago Avstriji, je odtrgal od domovine preko 100.000 Slovencev. Kljub vsem obvezam in obljubam se je nad nami izvajala načrtna germanizacija. Slovenski jezik je bil odpravljen iz šol, uradov in cerkve. Istočasno s preganjanjem slovenskega kulturnega življenja so vodili brezobziren boj za gospodarsko uničenje Slovencev. Nešteto dokumentov, nešteto žrtev političnega preganjanja pričajo o surovih metodah germanizatorjev. To zatiranje je pripravljalo pot Hitlerjevemu prodiranju na jugovzhod in se je ves čas izvajalo s pravo nacistično okrutnostjo.

2) Kljub vsemu temu smo koroški Slovenci ohranili svojo narodno za-

NOVE ARETACIJE KOROŠKIH SLOVENCEV

Podpredsednik POOF za Slovensko Koroško aretiran. Hišne preiskave in aretacije zavednih protifašističnih borcev. Veliko ogorčenje pri slovenskem in protifašističnem prebivalstvu

Celovec, 7. I. 1947. Po novem letu so odgovorne oblasti na Koroškem začele z načrtnimi preiskavami in aretacijami najbolj zavednih koroških Slovencev. Po brezuspešnem zaslišanju predsednika POOF-a, dr. Franca Petka in hišni preiskavi pri podpredsedniku POOF-a, dr. Luki Sienčniku, so izvedli vrsto hišnih preiskav in aretacij odločnih protifašistov — koroških Slovencev. Dne 5. januarja so aretirali dr. Luko Sienčnika ter ga odpeljali v zapore Krivične preiskave in aretacije so vzbudile val ogorčenja in odločne proteste po vsej Slovenski Koroški. Koroški Slovenci so uverjeni, da jih hočejo z nasilji ustrahovati in zatreti njihovo gibanje za priključitev. Po teh nasiljih in krivicah, ki so vzbudile po vsej Koroški ogorčenje in sveto jezo, so koroški Slovenci le še bolj trdno odločeni, da se bodo borili za svoje pravice.

Dne 18. decembra 1946 so avstrijske varnostne oblasti zasliševale predsednika POOF-a za Slovensko Koroško, dr. Franca Petka, zdravnika v Velikovecu, njegovo ženo in hčerko ter služkinjo. Nato so ga odpeljali v spremstvu orožnika na policijo v Velikovec. Na policiji so mu grozili z aretacijo in ker za takšno ravnanje ni bilo nobenega drugega vzroka, so se poslužili podatkov cenzure nekega telefonskega razgovora s Pokrajinskim odborom OF, v katerem je dr. Petek razpravljal s sekretariatom OF o načrtu, kako onemogočiti delovanje inozemskih fašistov v Velikovecu.

Dne 3. januarja 1947 so varnostne oblasti napravile hišno preiskavo pri podpredsedniku POOF-a, dr. Luki Sienčniku v Dobrli vasi. Preiskava je trajala nad tri ure in so varnostni organi odnesli 1 izvod knjige »Slovenska Koroška, seznam krajev in politično upravna razdelitev«, ki sta jo

vest in smo se prvi vzdignili v oborožen upor proti nacizmu ter dali več tisoč borcev za zmago nad Hitlerjem. V tej borbi, ki smo jo vodili skupaj z ostalimi Slovenci in Jugoslovani, smo se s tem izrekli za združitev v novi Jugoslaviji in to odločitev potrdili s krvjo. Pri tem pa smo od vsega začetka iskali stike z avstrijskimi antifašisti, za skupno borbo proti nacizmu in jim nudili vso pomoč. Tudi danes podpiramo na vseh področjih borbo avstrijskih demokratičnih množic proti ostankom nacizma, proti domači in tuji reakciji.

3) Kljub svoji borbi, kljub uradne-

v času borbe proti fašizmu sestavila dr. Luka Sienčnik in dr. Bogo Grafenauer, ter »Primorski zbornik«.

Tem preiskavam so sledile nove preiskave in aretacije. Že 2. januarja je bil aretiran lesni trgovec iz Bistrice pri Pliberku, Ažman, prav tako tudi župan iz Globasnice Friderik Hrast. Dne 3. januarja sta bili aretirani Anica in Marica Prajnik iz Dobrle vasi, ki sta znani slovenski protifašistki ter neustrašeni borki za svobodo in demokracijo. Naslednji dan pa so bili aretirani v Globasnici Janez Zankl ter Franc in Miha Wutte.

Dne 5. januarja so varnostni organi napravili ponovno preiskavo pri podpredsedniku POOF-a dr. Luki Sienčniku, odločnemu protifašističnemu borcu iz Dobrle vasi ter ga aretirali. Obenem so aretirali njegovega brata Andreja Sienčnika, pd. Hojnika, prav tako znanega partizanskega borca. Za vse te aretacije oblasti niso navedle nobenih razlogov.

Novoletna poslanica maršala Tita

„Ustvarjalni polet delovnih množic Jugoslavije je dosegel doslej nesluten uspeh“

Za novo leto je imel maršal Jugoslavije in predsednik jugoslovanske vlade Josip Broz Tito v beograjskem radiu govor iz katerega posnemamo:

»Vsem našim narodom želim srečno novo leto 1947.

Leto 1946 je bilo leto velikih naporov naših narodov za obnovo in izgradnjo države. Bilo pa je hkrati tudi leto velikih zmag, leto premagovanja zaprek in uspehov v izgradnji in ureditvi dežele. V preteklem letu je dosegel delovni in ustvarjalni polet delovnih množic mesta in dežele doslej še nesluten obseg. Nastalo je splošno

mu priznanju zavezniških oblasti, ki smo ga prejeli za pomoč v borbi proti fašizmu, smo koroški Slovenci po končani vojni ponovno izpostavljeni preganjanju in nasilju. Spet gospoduje v šolah in uradih izključno nemški jezik, delajo se ovire našemu kulturnemu življenju, bivši nacisti in vojni zločinci pa imajo možnosti, da terorizirajo zavedne antifašiste. Naši Osvobodilni fronti delajo ovire na vsakem koraku. Poleg številnih antifašistov je bil pred kratkim aretiran celo podpredsednik POOF za Slovensko Koroško, dr. Luka Sienčnik.

Po vsem tem nam narekuje naš po-

Odgovorne oblasti so surovo izvršile preiskave pri zavednih slovenskih protifašistih in aretirale vrsto koroških Slovencev ter predstavnikov Osvobodilne fronte, ki je vodila oboroženo borbo koroških Slovencev proti nacizmu. Ti dogodki so dokaz, da reakcionarne oblasti ovirajo prizadevanja koroških Slovencev za demokratizacijo in za njihove pravice. Slovensko antifašistično prebivalstvo se zaveda, da ga hočejo na ta način ustrahovati v borbi za njegove pravice, osvoboditev ter za priključitev k matičnemu narodu. Napad na najbolj zavedne protifašiste na Slovenskem Koroškem je vzbudil pri vsem slovenskem prebivalstvu razumljivo ogorčenje. Odjeknil je v vsej demokratični javnosti ter znova potrdil, da je borba koroških Slovencev za priključitev upravičena in edina rešitev pred nasiljem, ki ga po nacističnih metodah izvajajo reakcionarne oblasti

narodno tekmovanje v vseh naših ljudskih republikah, v mestu in na deželi, v tovarnah in na poljih, na železnicah in pri gradnji cest, v šolah in drugih ustanovah, povsod tam, kjer so ljudje delali v korist skupnosti. To vsenarodno tekmovanje se čuti že tudi v državni upravi in v drugih ustanovah. Vedno močnejši in silnejši postaja delovni polet množic, vedno globlja in močnejša je skupna zavest ustvarjajočih ljudi naše dežele, da lahko s svojimi lastnimi silami prevarimo boljšo bodočnost. Uspehi preteklega leta 1946 to najjasneje potrjujejo.

ložaj, da ob pripravah za mirovno pogodbo z Avstrijo opozorimo svetovno demokratično javnost na svoje pravične zahteve po rešitvi koroškega vprašanja. Pričakujemo, da se nam bo ob tej priliki popravila težka krivica, ki smo jo prenašali tako dolgo. Smatramo, da je edina pravična rešitev za nas, koroške Slovence, priključitev k domovini, Federativni ljudski republiki Jugoslaviji. To je edino jamstvo za naš narodni razvoj in obstanek. To je tudi edina rešitev v duhu resnične demokratizacije Avstrije in v duhu dobrega sodelovanja in prijateljstva med narodi.

Zgradili in obnovili smo 250.000 hiš v mestih in na deželi, popravili smo ne na stotine, temveč na tisoče kilometrov železniških prog, na stotine velikih in majhnih cestnih in železniških mostov. Vzpostavili smo na stotine tovarnih in podjetij, ki jih je uničila vojna; obnovili smo mnogo premogovnikov in drugih rudnikov, zgradili na stotine in stotine novih šol in različnih zavodov. Iz opustošenih področij smo naselili v Vojvodini in Slavoniji nad 50.000 družin.

Leta 1946 smo neutrudno delali na izgraditvi in izpopolnitvi naše slavne armade, ki je zaščitnica naše neodvisnosti in našega mirnega razvoja. Vse te uspehe smo dosegli zaradi svoje enotnosti in zaradi svoje vztrajnosti. Dosegli smo to, ker so vsa oblasti in vsa važnejša sredstva v rokah ljudstva, ustvarjajočih ljudi, v rokah skupnosti in ne v rokah posameznih izkoriščevalcev, katerih cilj je bil vedno samo lastni dobiček in ne ljudska blaginja. Te uspehe smo mogli doseči, ker smo neusmiljeno nastopili proti vsem spekulantom in črnoborzijancem. To smo mogli doseči tudi zategadelj, ker je v naših narodih neporušna vera v novo Jugoslavijo, brezmejna ljubezen do nje, saj je to otrok naših skupnih borb in trpljenja. Takšne

uspehe smo dosegli, ker imamo zavedno in požrtvovalno ljudstvo.

Nadaljevanje stare gospodarske politike ne daje nobenih možnosti, da bi privedli državo iz gospodarske slepe ulice, v katero jo je pahnila vojna. Zato koristi ljudstva zahtevajo, da se takoj uvede nova gospodarska politika, ki bo omogočila okrepitev narodnega gospodarstva in dvig življenjske ravni prebivalstva. Nova gospodarska politika mora imeti svojo oporo v odločni izvedbi obsežnega gospodarskega načrta ter v izvedbi poddržavljenja velikih proizvodnih in trgovskih podjetij. Tako politiko je mogoče uresničiti in uspehi lahko dozorijsamo v primeru, če se kmetom, ki imajo malo ali nič zemlje, dodelijo zemljišča in če se zmanjšajo stroški državne uprave. Prav tako je potrebna uvedba državne kontrole.

V nastopajočem letu bo naša država dokončno stopila na pot gospodarskega ustvarjanja v miru. Reakcija bi rada izrabila ta prehod za to, da bi vzpostavila stari protidemokratski red. Takšne želje pa se ne bodo izpolnile, ker mirovna pogodba predvideva ravno nasprotno — utrditev demokratične smeri. To smer so široke množice našega ljudstva odebrile in bodo znale vsak poskus odmičanja s te poti odločno zavrniti.

Nemčiji moramo za vedno onemogočiti njeno napadalno politiko

Ob priliki predstoječega zasedanja namestnikov zunanjih ministrov v Londonu so posvetili praški časopisi veliko pozornost problemu Nemčije. »Rude pravo« piše o tem:

»Nemški problem smatramo v prvi vrsti za vprašanje, kako doseči varnost za Češkoslovaško. Vendar s tem še ni rečeno, da hoče češka republika reševati to vprašanje samo s svojega ozkega stališča. Češka združuje svojo lastno varnost z varnostjo vseh sosedov Nemčije in z varnostjo vse Evrope. Rešitev nemškega problema je odvisna v prvi vrsti od enotnosti štirih velesil, ki je važna garancija za to, da se ne bo mogla Nemčija nikdar več vrniti k napadalni politiki.«

Pisec nadaljuje nato, da so si vsi politični opazovalci edni v tem, da ra-

čuna večina Nemcev na razdor med Sovjetsko zvezo in anglo-saksonskimi državami. Na ta način bi bilo Nemčiji omogočeno, da bi zopet zavzela odločilno mesto v Evropi. Zavezniška zasedba Nemčije bo onemogočala za dolga leta rojstvo nove nemške napadalnosti.

Do sedaj so Nemčijo kontrolirale samo štiri velesile, nadaljuje časopis. Ali ne bi bilo primerno, da bi nadzorovale Nemčijo tudi Češkoslovaška in ostale sosedne države, v kolikor se namreč tiče neposrednih odnosov Češkoslovaške z Nemčijo. Zaključno poudarja list, da je osnoven pogoj za rešitev nemškega problema predvsem popolna denacifikacija, demokratizacija in razorožitev Nemčije.

začetku velike ovire. Povzročala jih je londonska vlada, ki je razpolagala z velikim aparatom za agitacijo, bogatim tiskom in obsežno mrežo ljudi. Ti ljudje so se posluževali pritiska in obrekovanja ter so razvili energično gornjo proti vrnitvi na Poljsko.

Na koncu poudarja nota, da niso bile izpolnjene v celoti določbe krimške in potsdamske deklaracije, ki se tičejo Poljske, čeprav je poljska vlada večkrat odločno protestirala.

LA GUARDIA PROTI VMEŠAVANJU V POLJSKE VOLITVE

Bivši generalni direktor UNRRE La Guardia je podal ostro kritiko proti vmešavanju Velike Britanije in Združenih držav v poljske volitve. Dejal je, da bi resnični diplomat-

ski zastopniki na Poljskem, ki se sedaj vmešavajo v tuje zadeve, storili bolje, če bi skrbeli za koristi svojih dežel. Poljsko ljudstvo hoče ustvariti demokratično obliko vladavine in bo ta svoj cilj tudi doseglo.

PRED VOLITVAMI NA POLJSKEM

Pri predstojećih volitvah na Poljskem se milijoni Poljakov udeležujejo predvolilnih manifestacij. Prebivalci zapadnih predelov se prav tako navdušeno pridružujejo obnovi Poljske in se pripravljajo na volitve. Pred kratkim se je sestalo 70.000 kmetov iz zapadnih področij Poljske k »prazniku žetve«. Na njem so državniški kakor tudi preprosti kmetje izjavili, da bodo ščitili ta tla pred vsakim napadom, od koder koli bi prišel.

Suverenost Avstrije šele po izkoreninjenju fašizma

Moskovska »Izvestija« pišejo o položaju v Avstriji:

»Nezmožnost avstrijskih oblasti, da bi v deželi ustvarile resnično demokratičen razvoj, vidimo zlasti pri čiščenju avstrijskega fašizma. Ilegalni nacisti so še vedno na važnih položajih v državnem aparatu, v policiji in v vzgojnih ustanovah. Po uradnih podatkih prosvetnega ministrstva je med učiteljsvom še vedno velik del bivših nacistov.

Poleg domačih fašistov je v Avstriji še veliko število inozemskih reakcionarjev, ki so našli tu zatočišče in ki se skrivajo pod imenom »razseljene osebe«. Ti uživajo tudi zaslombo pri nekaterih zasedbenih oblasteh.

Odkar se je sestavila današnja vlada, v kateri ima »Ljudska stranka« odločujoče mesto, je preteklo leto. Avstrijci morajo ugotoviti, da »Ljudska stranka« ni izpolnila niti ene obljube, ki jih je dala pred volitvami. V deželi vlada lakota in stiska. Z ozirom na zunanje politični položaj Avstrije si ne smemo delati nikakršnih utvar. Govor o vzpostavitvi avstrijske suverenosti bo ostal govoričen je toliko časa, dokler ne bodo ustvarjeni za to najosnovnejši pogoji: izkoreninjenje ostankov fašizma, resnično jamstvo za demokratičen razvoj in nacionalna samostojnost druge republike.

Drobne novice

V Jugoslaviji nihče ne preganja vere. Predsednik ameriškega odbora za pomoč Jugoslaviji, svetovno znani violinist Zlatko Baloković, ki je bil navzoč pri Slovanskem kongresu v Beogradu, je povedal v nekem pogovoru svoje vtise iz Jugoslavije. Izjavil je, da se čutijo Jugoslavlani srečne, ker so združeni pod demokratično vlado.

Na vprašanje dopisnika je Baloković ugotovil, da je v Jugoslaviji preganjanje vere povsem neznana stvar. Zagovarjati se morajo samo isti duhovniki, ki so sodelovali s sovražnikom. Jugoslovansko ljudstvo uživa danes neprimerno več svobode kot prej in se dejansko udeležuje preobrazbe svoje dežele.

Henry Wallace proti neofašistom.

Tass poroča iz New Yorka, da je bivši minister za trgovino v ZDA H. Wallace na neki konferenci naprednih demokratičnih organizacij med drugim izjavil: Nikdar ne bomo nasprotovali nekemu stališču samo zaradi tega, ker ga Rusija podpira. Odbili bomo vse napade monopolnega kapitala, ki nas proglašajo za »rdeče«. Če je vera v mir izdajstvo, potem smo mi izdajalci. Če je vera v splošno blagostanje komunizem, potem smo mi komunisti. Izjavljam; da bomo boljši Amerikanci kakor neofašisti, ki nas napadajo. Čimbolj nas bodo napadali, tembolj gotovo bomo uspeli.

Madžarska narodna skupščina je odobrila zakonski osnutek o agrarni reformi. Doslej je bilo razdeljenih 536.000 oralov veleposestniške zemlje. Vsak agrarni interesent je dobil povprečno malo manj kot 9 oralov. Velika potresna katastrofa je zadela Japonsko. Po podatkih japonskega notranjega ministrstva je bilo več tisoč mrtvih, več tisoč ranjenih. Brez strehe pa je ostalo nad 100.000 ljudi.

Grški partizani so poslali grškemu narodu posebno poslanico, ki med

drugim pravi: Smatramo za potrebno, da se sestavi koalicijska vlada z udeležbo vseh strank, ki priznavajo kot osnovo suverenost naroda. Če bo takšna vlada izdala splošno amnestijo, vzpostavila demokratičen red in ravnotežje v državnem aparatu, v vojski in v varnostnih četah ter če bo izvedla poštene volitve, potem bomo radi volje podpirali ta stremeljenja, ker je ravno to naš namen. Izjavljamo, da je ukinitve britanske zasedbe in izvedba volitev brez navzočnosti tujih čet v državi pogoj za doseg tega cilja.

49 novih udarnikov med zagorskimi rudarji. V Zagorju ob Savi so proglasili 49 rudarjev za udarnike, ker so visoko prekorajčili določene delovne norme in s tem dvignili proizvodnjo rudnika na predvojno višino.

Na Reki so odprli Klub za italijansko kulturo, kjer bo italijansko govoreče prebivalstvo lahko svobodno gojilo svojo kulturo. Novoustanovljeni klub bo tudi pospeševal sodelovanje med italijanskim in jugoslovanskim prebivalstvom mesta.

Italijanska civilna policija v Pulju, ki ji poveljujejo britanski častniki, je streljala na prebivalstvo, ki je protestiralo proti temu, da bi iz tovarn odpeljali industrijske stroje. Pri tem so bili ubiti trije delavci, devet pa ranjenih.

V kratkem času je bilo odpelanih z odobrenjem zavezniške vojaške uprave 80 različnih strojev, 2810 ton kovin, nad 712 ton železa, velike množine elektrotehničnega materiala itd. Prav tako odvažajo naprave iz ladje-delnice, iz tovarn cementa in mlinov v Italijo.

Odbor za zbiranje prispevkov za pomoč Albaniji v Jugoslaviji je izročil zastopnikom albanskega poslanstva v Beogradu ček za 51.468.941 din. To vsoto je jugoslovansko ljudstvo nabralo v korist tistim Albancem, ki jih je prizadela oktobrska naravna katastrofa. Velika vsota sama jasno dokazuje, kako daleč je uresničeno bratsko sodelovanje med Jugoslavijo in Albanijo.

Odgovor poljske vlade na britansko noto

Poljska vlada je poslala odgovor na noto britanske vlade o volitvah na Poljskem. V noti poudarja poljska vlada, da bo izvedla popolnoma svobodne volitve na temelju krimške in potsdamske deklaracije ter po določbah poljske ustave iz l. 1921. Poljska vlada ugotavlja, da ji niso znani sklepi v krimski in potsdamski deklaraciji, ki bi dovoljevali britanski vladi vsiljevati poljski vladi svoje mnenje o načinu izvedbe volitev. V noti opozarja dalje britansko vlado na naslednja znana dejstva:

1) Krimska in potsdamska deklaracija sta obvezali britansko vlado, da odstrani bivšo poljsko vlado v trenutku, ko bo priznana poljska vlada narodne enotnosti. Britanska vlada se je omejila samo na formalen postopek, medtem ko je še nadalje dopuščala na svojem ozemlju delovanje skupine poljskih emigrantov, ki so v znatni meri izkoriščali britanski denar in nastopali v vlogi »poljske vlade«, pri čemer so vzdrževali celo vrsto predstavništva v inozemstvu. Britanska vlada ni v nobenem primeru posredovala, da bi preprečila delovanje te skupine emigrantov, čeprav je to pomenilo

agitacijo za tretjo svetovno vojno. Poljska vlada ugotavlja z nezadovoljstvom, da se smatrajo nekatere osebe iz omenjene londonske skupine za svetovalce britanske vlade.

2) Britanska vlada je bila obvezana prepustiti poljski vladi vrhovno komando nad bivšimi poljskimi oboroženimi silami. Britanska vlada pa je po demobilizaciji teh enic kljub odločnim protestom poljske vlade ustanovljala nove polvojaške organizacije.

3. Britanska vlada ni izdala potrebnih ukrepov, da bi zaščitila poljsko nacionalno imovino na ozemljih Velike Britanije in v deželah, ki so pod njeno upravo. Britanska vlada je odklonila obveznosti pogodbe o vrnitvi poljskega zlata, ki bi poljski vladi omogočil hitro obnovo dežele.

4) Britanska vlada še do danes ni vrnila Poljski njenih vojnih ladij, ki so bile v času vojaških operacij vključene v britansko mornarico.

5) Britanska vlada ni pomagala poljski vladi pri organiziranju vrnitve vseh Poljakov, ki se želijo vrniti v svojo domovino. Poljski akciji za repatriacijo so se postavljale v samem

BORIMO SE ZA REŠITEV SLOVENSKE KOROŠKE!

V tem letu — in to že v bližnjih mesecih — bodo sprejete važne mednarodne odločitve o vprašanih Nemčiji in Avstriji. S tem v zvezi se bo reševalo vprašanje Slovenske Koroške. Tega važnega dejstva se moramo v polni meri zavedati. Pod vodstvom Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško, stopamo v novo borbo za priznanje naše največje pravice do svobodnega življenja: za priključitev k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Za to veliko, pravično borbo moramo imeti pred očmi naslednje važne stvari:

I.

Naša borba se opira na neizpodbitna zgodovinska dejstva, da je Koroška od nekdaj slovenska. Tu je bilo središče prve slovenske države Karantanije, tu se je kljub nasilnemu pomeščevanju ohranila slovenska narodnostna celota, se je obdržal slovenski jezik, slovenska pesem, slovenski običaji itd. Od XIX. stoletja naprej je sicer nasilna germanizacija zavzela še hujše in še neznosnejše oblike, toda koroških Slovencev ni mogla zatreti. Nasprotno, koroški Slovenci smo bili prvi v Reichu, ki smo se dvignili proti nacizmu v oborožen odpor.

Zdaj, po zmagi nad fašizmom in ob urejanju nove Evrope, koroški Slovenci zahtevamo, da se ne prizna nasilno potujčevanje, zahtevamo, da se popravi zgodovinska krivica.

Ko smo pod najtežjimi pogoji šli v borbo proti nacizmu, smo šli zato, da se osvobodimo, da se združimo z ostalimi Slovenci in Jugoslovani. Takrat, ko še nikjer ni bilo v Hitlerjevem Reichu nikakih sledov odpora, je na koroški zemlji že tekla kri slovenskih partizanov za osvoboditev Koroške.

Sklepi velikih zaveznikov, predvsem Atlantska karta, nam je dajala vero, da se bo tudi v vprašanju Koroške upoštevala samoodločba naroda. Vključili smo se v OF Slovenskega naroda, borili smo se skupaj z vsemi ostalimi Slovenci in Jugoslovani ter s tem zapisali svojo samoodločbo: da hočemo živeti združeni z vsemi Slovenci in vsemi Jugoslovani v Titovi Jugoslaviji. Tega nihče na svetu ne more zanikati in ovreči. Kljub temu nam po koncu vojne ni bila dana možnost združitve v novi Jugoslaviji in smo prepuščeni novemu potujčevanju in novemu nasilju. Zato nadaljuje OF za Slovensko Koroško borbo za pravice koroških Slovencev. Vsi zavedni Slovenci smo združeni pod njenim vodstvom in za nas danes ne more biti druge poti.

Po dolгих stoletjih težkega zatiranja, ki smo ga morali prestati, po vseh praznih obljubah in slabih izkušnjah z avstrijskimi oblastmi pred to vojno in po vojni, vidimo koroški Slovenci rešitev svojega narodnega vprašanja edino le v združitvi z vsemi ostalimi Slovenci v FLRJ.

Pri tem imamo pred očmi dejstvo, da je nova Jugoslavija država, v kateri so našli zares pravo svobodo in enakopravnost vsi jugoslovanski narodi. Nova Jugoslavija pod vodstvom maršala Tita je država, kjer si lahko vlada delovno ljudstvo samo, kjer ni narodnostnega ali socialnega zatiranja. Slovenski narod je v novi Jugoslaviji samostojen, suveren narod, ki ima svojo lastno ustavo, svoj lastni parlament in svojo vlado. Prav zato so v novi Jugoslaviji dane vse možnosti za združitve in popolno osvoboditev vseh Slovencev. Nagel gospodarski in kulturni napredek Jugoslavije po osvoboditvi nam je dokaz, da je zgrajena na čvrstih temeljih in da ima ljudstvo v njej vse možnosti za na-

daljnji napredek. Samo taka Jugoslavija predstavlja našo rešitev. Prav zato nam, koroškim Slovincem ni težko izbirati poti v borbi za osvoboditev. Samo skupaj z ostalimi Slovenci in z vsemi Jugoslovanskimi narodi vidimo uresničenje svojih osvobodilnih teženj. Zato nismo sami, ampak stojijo čvrsto na naši strani vsi Jugoslovani. Še več! Smo del velikega slovanskega sveta, ki se je izoblikoval v tej vojni pod vodstvom mogočne Sovjetske zveze. Nastala je mogočna, nepremagljiva zveza vseh slovanskih držav. Ta zveza je steber miru na svetu in upanje vseh malih narodov. Tudi nam je veliko slovansko bratstvo zagotovilo, da noben slovanski narod ne bo več prepuščen žalostni usodi potujčevanja in propada.

Še eno važno dejstvo je treba poudariti: Po vseh državah, razen v tistih,

kjer ima oblast v svojih rokah delovno ljudstvo, se vrši težka borba delovnih množic proti socialnemu in narodnostnemu zatiranju. Delavci in kmetje se borijo po vsem svetu za svoje boljše življenje, za ljudsko oblast. Razumljivo je, da te množice delovnih ljudi ne stremijo po zatiranju drugih narodov, ne iščejo nove vojne, ne pričakujejo svoje rešitve od uničenja drugih narodov, ampak si želijo le miru, napredka in blagostanja. Vsi ti milijoni izkoriščanih in zatiranih delovnih ljudi se borijo proti mednarodni reakciji, proti imperializmu, proti zaslužnjevanju narodov, za mir in boljše ureditev sveta.

Tudi mi smo s svojo osvobodilno borbo del velike armade vseh tistih sil, ki se borijo za pravično, zares demokratično ureditev sveta. Zavedamo se, da bo prej ali slej svet tako urejen,

kakor to zahtevajo težke, žuljave pe-sti delovnega človeka. Kljub vsem težavam in naporom predstavnikov mednarodne reakcije spremljajo našo borbo simpatije milijonov ljudi, ki se morajo tudi sami boriti za svoje pravice.

Tako vidimo, da se tudi med avstrijskim ljudstvom prebujajo množice tistih, ki hočejo boljše življenje delovnega človeka, ki se borijo za resnično demokracijo. Predvsem v vrstah KPOe vidimo ljudi, ki so prvi zastavili svoj glas tudi v obrambo pravic koroških Slovencev. Iskreno želimo, da bi avstrijsko ljudstvo spoznalo, da so najhujši zatiralci Slovencev kot glavni predstavniki nacifašizma povzročili ogromno gorja tudi avstrijskemu ljudstvu. Pripravljeni smo, pomagati avstrijskim antifašistom v borbi proti ostankom nacizma, v obnovi, v borbi za razne gospodarske in socialne pridobitve. Poudarjamo pa, da ne more biti govora o tem, da je Avstrija demokratična, dokler se nadaljuje v odnosu do koroških Slovencev stara politika zatiranja, dokler se ne popravi stoletne krivice storjene koroškim Slovincem in dokler se nam ne prizna pravica do priključitve k Jugoslaviji.

(Nadaljevanje v prih. številki.)

Demokratizacija Avstrije v praksi

Resnično demokratična Avstrija bi lahko pomenila zelo važno oporo miru in napredka v Srednji Evropi. To je bil tudi globlji smisel sklepov moskovske konference o obnovitvi Avstrije. Da pa bi lahko odigrala to svojo vlogo, bi morala Avstrija izpolniti vsaj najosnovnejše pogoje, ki so jih zavezniki postavili na moskovski konferenci pa tudi pozneje, ko je bil govor o avstrijskem vprašanju, namreč: odreči bi se morala svojim pangermanskim težnjam in se duhovno ločiti od velikomemške in nacistične miselnosti.

Iz vsega javnega življenja v Avstriji bi morali odstraniti nosilce nacistične miselnosti. Dogodki zadnjega časa pa nam očito kažejo, da se je v tem pogledu prav malo storilo in da je v splošnem ostalo vse pri starem. Neposredno po porazu Reicha so se nacisti po večini potuhnili, se deloma spremenili v najbolj pravoverne avstrijske patriote in si na ta način posikali varno zavetje v vodilnih avstrijskih strankah, ali pa so si s podporo avstrijskih oblasti ustvarili navidezno demokratične organizacije, kot najbolj zgovorno dokazujeta primera »Demokratične stranke« na Koroškem in proslule »Demokratische Widerstandsbewegung«, ki sta imeli obe nacistično vodstvo.

Tudi upravni aparat je ostal v glavnem v rokah nacistov, ker je večina uradnikov v nižjih uradih ne glede na svojo politično preteklost obdržala svoje položaje. Cela vrsta primerov nam dokazuje, da so se nacisti in celo vojni zločinci zasidrali na najbolj odgovornih mestih pri deželnih upravah, varnostnih direktajah in okrajnih glavarstvih. Ne bomo naštevati podrobno številnih primerov, navajamo samo slučaj deželnega žandarmerijskega komandanta na Gradiščanskem, SS-Hauptsturmführerja Rudolfa Bahra, ki je bil odlikovan z železnim križcem I. in II. stopnje za izredne zasluge v borbi proti oddelkom Jugoslovanske armade v Bosni. Glavna njegova zasluga je bila v tem, da se je strogo držal navodila, da je »treba vse vojne ujetnike pobiti«.

Tako imenovana ljudska sodišča, katerih naloga naj bi bila v tem, da kaznujejo nacistične vojne zločince in avstrijske veleizdajalce-ilegalce, so se dejansko spremenila v njihove zaščitnike, ker izrekajo nad njimi popolnoma nezadostne kazni ali pa jih celo oproščajo, kakor se je to zgodilo v primeru znanega strupenega Göb-

belsovega propagandista Mirka Jelusicha na Dunaju in v nešteto drugih primerih. Predvsem pa je treba poudariti, da glavni vojni zločinci Ueberreither, Rainer in Maier-Kaibitsch, ki so neposredno odgovorni za tisoče življenj v okupiranih delih Štajerske, Gorenjske in Koroške, za nečloveška mučenja po zaporih in koncentracijskih taboriščih, za izselitve, rope, požige, za nasilno mobiliziranje slovenskih fantov in mož v nacistično vojsko v nasprotju z vsemi mednarodnimi dogovori, za deportiranje desetisočev na suženjsko delo v Nemčiji, danes kot vsi ostali vojni zločinci uživajo vse ugodnosti pripornih taborišč za nacistične. Ni nobena izjema taborišče v Salzburgu, kjer nacistični zločinci dobivajo toliko hrane in paketov, da z njimi v preobilici vsega celo lahko zalagajo svojce doma in to v času, ko večina avstrijskega delovnega ljudstva gladije. Zato ni čudno, če se nacisti sami hvalijo, da je preobilica teh dobrin izraz posebnih simpatij in hkrati dokaz široko razpredene podtalne nacistične organizacije po vsej Avstriji. Razen tega, da so odgovorne oblasti izpustile že na stotine nacistov na svobodo, izkazujejo drugim tako širokogrudnost, da pomeni pravo sramotenje žrtev nacizma; kajti ne samo, da jih ne postavljajo pred sodišče, temveč jih za praznike pošiljajo iz taborišč domov na dopust, kakor se je to zgodilo v primeru vojnih zločincev iz Št. Jakoba v Rožu in v primeru Maier-Kaibitschevega priganjača SS-Sturmbannführerja Fritza. V dneh, ko počiva zaradi pomanjkanja premoga ves avstrijski promet in vsa avstrijska industrija, se za nacistične zločince ne štedi z bencinom, da se jim omogočijo prijetne počitnice.

Kdo bi mogel pričakovati reda in napredka v avstrijskem gospodarstvu, če pa je za nabavo in razdelitev premoga, ki tvori podlago vsega gospodarstva, odgovoren bivši nacistični funkcionar dr. Reimoser.

Razumljivo je, da potuha in neposredna opora, ki jo daje avstrijska in mednarodna reakcija nacističnim elementom, hrabri in vzpodbuja te ljudi k ustvarjanju raznih terorističnih organizacij kot »Werwolf« in »Wurdkommando«, ki na vsem področju zapadne Avstrije vse bolj pogosto in odkrito terorizirajo antifašistično prebivalstvo.

Očividno pa so avstrijske oblasti in nekatere merodajne skupine mišljenja, da je treba položaj domačih na-

cistov okrepiti še s tujimi fašističnimi emigranti in tako imenovanimi »Volksösterreicher«-ji. Po izjavi namestnika koroškega deželnega glavarja g. Herke-ja namerava koroška deželna vlada podeliti avstrijsko državljanstvo 8.000 tujim fašističnim emigrantom, bivšim vernim hlapcem Hitlerja in Mussolinija, in jih za stalno naseliti na Koroškem. Vodilni predstavniki OeVP in tudi notranji minister Helmer so polni usmiljenja za tako imenovane »Volksösterreicher«-je, t. j. za nekdanje petokolonaše, kulturne duševce in vojne zločince, ki so bili najmočnejša opora Hitlerjevega režima in najbolj okrutni in zverinski krvniki narodov jugovzhodne Evrope.

Medtem ko merodajne oblasti v Avstriji negujejo in ščitijo domače in tuje fašiste, je antifašistično prebivalstvo Slovenske Koroške izpostavljeno najbolj surovemu preganjanju, ki se skoraj nič ne razlikuje od bivših nacistično-gestapovskih metod. Hišne preiskave, zapori in pretepanje ljudi, ki so se z orožjem v rokah borili na strani zaveznikov, so na dnevnem redu. Pri hišnih preiskavah in zasliševanjih prizadeti antifašisti ugotavljajo, da organi sedanjih oblasti z njimi ne ravnavajo prav nič drugače kot so to doživljali v dobi nacizma.

Koroški Slovenci in antifašisti Slovenske Koroške, ki so doprinesli toliko žrtev za dokončni zlom nacizma in ki se še danes dosledno borijo za iste cilje, za katere so šli v boj skupno z zavezniki, namreč za resnično svobodo vsakega naroda, se ne bodo dali oplašiti s takimi nasilnimi metodami. Zavedamo se, da se bomo za pravično stvar, zato smo globoko prepričani, da se bo navsezadnje zlomilo tudi to nasilje in da bo tudi na Koroškem zmagała pravica. Borba koroških Slovencev za svoje pravice je hkrati doprinos k borbi avstrijskih demokratičnih množic za demokratizacijo in resnično neodvisnost Avstrije. Skupna borba slovenskih in avstrijskih antifašistov proti domači in mednarodni reakciji za odstranitev nacistov in nacističnega duha iz javnega življenja ter za odstranitev tujih fašistov je obenem borba proti nenačrtnemu gospodarstvu, špekulaciji in črni borzi, je borba za izboljšanje življenjskih pogojev delovnih množic Avstrije, je hkrati borba za to, da bo prerajena Avstrija lahko včlenjena kot enakovreden član v družino svobodoljubnih narodov.

Po naši zemlji

SUROVO RAVNANJE OBLASTI Z ZAVEDNIMI SLOVENCMI

Iz Bistrice pri Pliberku nam pišejo:

Koncem novembra je policija z velikim hrupom in z razbijanjem po hišnih vratih spravila preplašeno Azmanovo družino na noge. Sin je bil že pokonci in je kmalu odprl vrata. Policija je takoj vdrla v spalnico, kjer sta ležala bolna gospodar in žena. Surovo so zahtevali dokumente in bolna žena je morala iz postelje, da jim jih je izročila na vpogled. Nato pa so začeli premetavati perilo blazine in žimnice v posteljah, knjige in trgovsko korespondenco in stikati po omarah. Tudi v temno podstrežje so silili in ker jih je bilo same strah, je morala pred njimi napol oblečena, bolna žena. Preiskava je trajala približno eno uro. Seveda niso ničesar našli. To je bila pri Azmanu že četrta hišna preiskava.

Sploh so hišne preiskave najbolj priljubljeno sredstvo za beganje zavednih antifašistov. Podobne preiskave so bile tudi pri Koleniku v Šmarjeti pri Pliberku, pri Tišlerju v Št. Janžu v Rožu, pri Andreju Pošingerju, pri Janezu Wieserju in Angeli Wieserjevi v Slovenskem Plajberku in še pri nešteti drugih zavednih slovenskih družinah. Istočasno ko preganjajo in trpinčijo zavedne Slovence in antifašiste, pa odpuščajo nacisti in vojne zločince iz taborišča na svobodo ali pa jih pošiljajo domov na počitnice.

NACISTI SE ORGANIZIRAJO V ILEGALNI ORGANIZACIJI »WURFKOMMANDO«

Po vsej Slovenski Koroški se vedno bolj množijo primeri da organizirane skupine nacističnih šovinistov zahrbtno napadajo protifašiste in motijo kulturne prireditve koroških Slovencev. Pri teh napadih je bilo več protifašistov ranjenih. Najbolj idno je organizirano delovanje teh skupin v Podjuni, zlasti v Kamnu, Proboju in Žitari vasi. Imenujejo se »Wurfkommando« in njihovi člani so nekdanji NSDAP-jevci, prostovoljci Hitlerjeve vojske, bivši HJ-vodje in razni drugi pristaši nacizma. Med seboj se spoznavajo s posebnimi znaki. Z geslom »Nieder mit den Banditen« napadajo te skupine znane protifašiste, bivše partizane, KZ-lerje in izseljence. Napadajo skupno z inozemskimi fašisti in so oboroženi z noži, pa tudi s strelnim orožjem.

Kljub neštetim prijavam in pritožbam slovenskega pribivalstva, oblasti ničesar ne ukrenejo proti tem terorističnim tolpom. To je razumljivo zaradi tega, ker je tudi pri orožništvu mnogo pristašev nacizma, ki z odobravanjem gledajo na to zločinsko početje. Protifašistično slovensko prebivalstvo pa se bo prav zaradi tega še bolj odločno borilo za priključitev k Jugoslaviji, ker vidi, da se bo samo tako rešilo fašističnega nasilja.

KOROŠKE VOJNE ZLOČINCE PUŠČAJO NA DOPUST IN NA SVOBODO

V začetku decembra je prišel na dopust v Baške Rute bivši SS-Šturmbannführer Karl Friz, desna roka vojnega zločince Maier-Kaibitscha. On je bil eden glavnih krivcev izseljevanja koroških slovenskih družin. Prav tako so pričeli prihajati razni bivši nacistični župani, krajevni nacistični vodje, komandanti in odlikovanci z nacističnimi odlikovanji. V Podrožico sta prispela na osemdnevni dopust krajevni vodja NSDAP, Pajker Alois in Brucker Andrej, nosilec zlatega nacističnega odlikovanja. Prav

tako je prispel v Podrožico poznani Kutin Bartolomej, član SA in komandant Hitlerjevega »Volkssturmu«. Kutin se je v februarju 1945 udeležil hajke na partizane nad Št. Jakobom v Rožu, kjer je padlo 8 partizanov. Pobesneli nacisti so oskrunili njihova trupla, vlačili mrtve partizane in partizanke ter jih gole razstavili v uti pri Sv. Petru. Pri vsem tem je sodeloval tudi omenjeni Kutin. V Podrožico se je vrnil tudi gestapovski agent Mihiž, ki je pošiljal ljudi na prisilno delo v taborišča. Izpuščen je zaradi »pomankanja dokazov«.

Antifašistične množice Slovenske Koroške pravilno ocenjujejo pojav, kaj pomeni izpuščanje starih zverin. Zato se bodo še bolj budno in odorno borile proti starim in novim zločincem.

VOJNE UJETNIKE—PROTIFAŠISTE SÖ OB POVRATKU ZAPRLI

40 vojnih ujetnikov, ki so se vračali iz Jugoslavije, je policija zasliševala v taborišču v Bistrici na Dravi. Dva vojna ujetnika, med njima Wutteja iz Podjune so aretirali. Do aretacije pa ni prišlo zato, ker bi bila oba povratnika morda obremenjena nacisti ali vojna zločince, temveč zato, ker sta protifašista.

V ujetništvu sta se pokazala kot protifašista in sta v tem smislu tudi delovala med svojimi tovariši. Policija pa je od vseh vrnivših se vojnih ujetnikov zahtevala pismeno izjavo, s katero naj se obvežejo, da ne bodo delovali za prijateljstvo z Jugoslavijo.

Z vrnivšimi se vojnimi ujetniki so oblasti ravnale kakor z zločinci. Potrdila o izpustu, ki so jim bila izdana, so jim spet odvzeli in takoj po prihodu prve skupine, povratnike štiri dni niso pustili nikamor iz taborišča. Tako jim je bilo s tem onemogočeno, da bi prišli še za božične praznike k svojim družinam. Policija je vrnivše se ujetnike natančno zasliševala. Pri tem zaslišanju je policija skušala izvedeti, kdo je v vojnem ujetništvu deloval v protifašističnem duhu in kdo je veljal kot prijatelj nove demokratične Jugoslavije. Pri svojem zaslišanju se je policija očitno opirala na poročila raznih ovađuhov. Naposled je odredila aretacijo dveh povratnikov.

Dogodki v Bistrici morajo vzbuditi najostrejši protest javnosti. Ali smo še v nacističnem Reichu ali pa živimo v novi, demokratični Avstriji.

Tu gre očitno za mnogo več kot za predzno samovoljno dejanje nacističnih elementov v policiji, ki jih je, kakor znano, na Koroškem zelo mnogo. Policija, ki je priprla povratnike iz Jugoslavije, jih zasliševala in nato odredila celo aretacijo, ker so se izkazali kot posebno aktivni protifašisti in prijatelji nove Jugoslavije, je ravnala na višje povelje.

Skrb za vojne ujetnike je poverjena notranjemu ministrstvu. Notranji minister Helmer in državni tajnik Graf sta ponovno kazala »prenežno skrb« za vojne ujetnike v Jugoslaviji. Toda s povratniki iz Jugoslavije ravnajo kakor z zločinci.

Nezaslišani način, kako so bili sprejeti prvi povratniki iz Jugoslavije, vzbuja vtis, da si avstrijske oblasti prav nič ne želijo, da bi se vojni ujetniki Avstrijci vrnili iz Jugoslavije.

ŠT. JAKOB V ROŽU

Iz Št. Jakoba smo prejeli pisemce 64 letnega očanca, ki ga radevolje objavljamo:

64 let sem star, težko pišem in mnogo napak boste našli v mojem pisanju. Vendar ne morem molčati, ko berem izjavo državnega predsednika o pravičnem ravnanju s koroškimi Sloven-

ci v prvi republiki. Od rojstva do danes sem živel v Rožu in hodil že v stari monarhiji v šole — pomemčevalnice. Osivel sem tu in poznani razmere bolje kakor vsak tujec in za to so moje besede resnične, čeprav so bolj nerodno postavljene. Rož je slovenska dolina; ostala je slovenska, ker se je narod boril za svoj pravice, ne pa, ker smo imeli bajne vse pravice. Kdor govori o popolnoma nemotenem, narodnem izživljanju koroških Slovencev v prvi avstrijski republiki in o slovenskih šolah, ta ali ne pozna razmer ali pa čisto očitno laže. In če se sklicuje kdo na plebiscit, je to ravnotako »prefriganost«, ker plebiscit ne pomeni nič drugega, kakor zmago velikonemške pomemčevalne politike. Pri nas namreč Nemcev domačinov sploh ni bilo. Vsi, ki so danes na naši zemlji, so prišli med nas kot uradniki ali pa so bili načrtno naseljeni. Posebno lepo se to vidi v Podrožici, kjer do leta 1900 sploh ni bilo Nemca. Tedaj pa so začeli zidati skozi Karavanke predor in prišli so Nemci, a ne z lopato in krampom, za to delo so bili dobri Slovenci. Nemci so prišli kot nameščenci in so po končanem delu leta 1906 ostali na vseh najboljših položajih vse do danes. In potem je prišla še »Südmarka« in sezidala »Abstemungskirchelein« in ves državno-upravni aparat, šola in cerkev, vsi so pripravljali le pot velikonemškemu imperizmu proti jugu. In to se imenuje »die gerechte Behandlung der Minderheit«.

PODGORJE

Na Štefanovo nas je podgorjanska mladina razveselila z dobro podano veseloigro »Trije ptički«, s petjem in deklamacijami. Po prvem nastopu deklasičnega pevskega zbora je spregovoril podpredsednik Slovenske prosvetne zveze tov. Martinjak Šimej in med drugim dejal, da je to po plebiscitu prva slovenska prireditev na podgorjanskih tleh. To je najlepši dokaz, da smo se koroški Slovenci v letih najtežje borbe za svoj obstoj marsikaj naučili in doumeli, da smo del naprednih slovenskih narodov. Tov. Martinjak je izrazil upanje, da bodo Podgorjani kmalu spet pripravili prosvetno prireditev in da se bodo tako uvrstili med prave borce za naše pravice. Prireditelji so upoštevali potrebe in so nastopili kar dvakrat v istem dnevu: popoldne za pionirje in mladino, zvečer pa za odrasle. Zanimanje za obe prireditvi je bilo izredno veliko. Od tov. Lenke in njene sestre Pavle pa pričakujemo, da nam kmalu pripravita novo veselje z lepo prireditvijo.

DORLAVAS

Na Štefanovo popoldne smo priredili v narodnem domu skromno božičnico, ki se je je udeležilo okoli 30 naših pionirčkov. Darila, ki so jih prejeli, so bila sicer skromna, vendar pa so zelo razveselila naše male. V pozdrav sta nam pionirčka Sienčnik Florej in Šturm Florej recitala dve lepi stari božični pesmi, nato pa so vsi skupaj zapeli »Sveto noč, blaženo noč...«

DOMAČALE

V vašem listu smo brali dopis z Otoka, kjer škofijstvo noče dati slovenskega duhovnika. Povedati vam moramo, da so tudi v Domačalah enake razmere, kjer je škofijstvo 66-letnega slovenskega duhovnika, ki je bil tri leta v pregnanstvu, poslalo v čisto nemški kraj. Nam pa je postavilo za dušnega pastirja Prusa, ki je prišel iz Jugoslavije. Seveda je takoj vpeljal čisto nemško bogoslužje, čeprav ima župnija 90 odstotkov slovenskega prebivalstva. Nekateri hudomušni farani

pravijo, da ordinariat krškega škofijstva ali bolje njegov kancler v pomemčevanju in preganjanju koroških Slovencev prav nič ne zaostaja za nacisti, kajti drugače ne bi mogel prenehati starega slovenskega duhovnika, ki je za časa nacistov že itak tri leta prebil v pregnanstvu. Ali pa naj se smatra to za nagrado?

GREBINJ—KRČANJE

Tudi tu na skrajni jezikovni meji živo zasledujemo dogodke v svetu in pri nas in zato ne moremo molčati. Vzpodbujajo nas razni nacistični in njim sorodni mogočnjaki, ki se ne morejo otresti miselnosti, da so poklicani gospodarji nad nami, slovenskimi delavci in kmeti. Zato naj zve širni svet, naj zvedo tudi merodajni in odgovorni gospodje, kaj se dogaja tudi pri nas v Grebinju dve leti po zlomu »tisočletnega rajha«. Vedno znova slišimo namigavanja nacistov, ki jim niso skrivili lasu, da bodo čez par let spet gospodarji. Trgovci, zagriženi nacisti, ki se je obogatil med vojno od kmečkih in delavskih žuljev in na druge načine, je podrl staro poslopje in zida sedaj novo palačo za svojo trgovino. Naš kmet pa ne dobi niti najpotrebnejšega materiala za popravo poslopij, kaj šele za zidavo novih potrebnih gospodarskih stavb. Na obično je prišel po posredovanju župana za uradnika ilegalen nacist. Slovenci še nismo pozabili njegovih prizadevanj za izselitev in iztrebljenje naših najboljših, ne njegovega bahanja o svojih junaštvih na Poljskem. Tudi še nismo pozabili gonje proti slovenskim duhovnikom. Tembolj se čudimo, da danes dve leti po zlomu nacizma na pokopališču na Krčanjah, ki naj bo kraj miru, še vedno straši kljukasti križ, znamenje sovraštva in nestrpnosti. Pa kdo bi tudi proti temu nastopil? Saj župnik-Nemec nima in noče imeti razumevanja za slovensko ljudstvo, ki je tukaj v večini. Sicer pa pravi, da dela po nalogu škofijstva, ki v dekretih predpisuje tudi uporabo jezika, prej po naročilu vojnega zločince Maier-Kaibitscha, sedaj pa po zamisli svojega generalnega vikarja, ki so ga nacisti imeli za »edinega duhovnika, ki se zaveda dolžnosti svojega nemštva«. Tako se pač nič ne čudimo, če beremo pritožbe iz Pliberka, Velikoveca, z Otoka, Podrožice, Podklostra, Vrat, Čač, Borelj, Strmca itd. Vse kaže na dobro premišljen načrt, ki ima namen čimprej pomemčiti naše fare ob narodni meji.

OKRAJNI ODBOR OF V VELIKOVCU JAVLJA

da bodo informativni sestanki po sledečem razporedu:

V nedeljo, 12. I. 1947:

v Bistrici ob 14. uri pri Poltniku;

v Velikovcu ob 10. uri pri Šolskih sestrah v Št. Rupertu;

v Vovbrah ob 14. uri pri Metelnu;

za Podjuno-Globasnico ob 15. uri pri Rižnerju.

V nedeljo, 19. I. 1947:

v Zvabeku ob 9. uri pri Šturgartu;

za Večnovas-Globasnico ob 15. uri pri Sonatu;

na Obirskem ob 14. uri pri Kovaču;

v Št. Petru ob 14. uri pri Hrenu;

ZENITEV

Koroška Slovenka, drž. uradnica, vdova brez otrok, lastnica malega posestva v neposredni bližini večjega kraja, želi spoznati gospoda od 45 do 50 let, najrajši uradnika, zavednega Sloveica, ki ima smisel in veselje do posestva, zaradi ženitve. Ponudbe poslati na upravo »Slov. vestnika« pod »Bolj vesela bodočnost«.

Na Koroškem nacisti nemoteno zasedajo važna mesta

Djekše, 4. januarja 1947. Družina Jesch iz Tokanje pri Djekšah in družina Huttman iz Vovber sta v vsej okolici znani kot zagrizeni velikonemški in nacistični. Že l. 1939. sta Johann Jesch mlajši in sedlar Huttman kot komisarja za ljudsko štetje grozila družini Ignaca Lobnika iz Tokanje, da bo izseljena v Jugoslavijo, če bo vpisala za svoj materin jezik »slovenski« in ne »windisch«. Prav tako ne bo dobila podpore za otroke. Ker se gospodinja ni dala ustrahovati, sta jo oba komisarja naznanila in je bila obsojena na denarno kazen. Ob neki drugi priliki so zakoncema Lobnikovima na sodišču pokazali lastnoročno podpisano ovadbo Marije Jesch.

L. 1942. so nemški krvniki izselili družino Lobnik v Nemčijo. Od družine Jesch pa so se nacistični stranki priključili sledeči člani: Johann Jesch, starejši, nadučitelj, Johann Jesch, mlajši, član NSDAP in gestapovski ovaduh, ki je prisluškoval ob oknih in vratih antifašistov, in Ana Jesch, voditeljica BDM v Djekšah, ki je z grožnjami silila dekleta v nacistično organizacijo. Ta družina ima tudi nad 100 jehov posesti. Johann Jesch starejši, ki ga je denacifikacija vrgla iz Djekš, je sedaj uslužben kot občinski tajnik v Vovbrah.

Ana Jesch, bivša voditeljica BDM, je sedaj učiteljica na dvojezični šoli v Djekšah, njena sestra Katarina

Jesch je v službi na velikovski pošti, še ena sestra pa se uči obrti.

Na drugi strani ima družina Lobnik, ki šteje 12 članov (10 otrok) 56 ha posesti. Kljub temu ji je »delovni urad« odvzel dva hlapca in sicer Matevža Vobeka in Franca Hrusta ter ju l. decembra 1946. dodelil nacistični družini Jesch. Delovni urad tudi ni dovolil Lobnikovim otrokom, da bi se šli učiti obrti.

Ob takšnih razmerah se antifašistično prebivalstvo upravičeno sprašuje, kje ostaja denacifikacija in v čigavih interesih deluje Delovni urad. Ali imajo nacisti na Koroškem še vedno najodločilnejšo besedo?

Gradiščanski Hrvati čuvajo svoje kulturne tradicije

Dopisnik TANJUG-a poroča:

»Kulturno življenje pri Gradiščanskih Hrvatih je bilo vedno živahno kljub temu, da so ga avstrijske oblasti ovirale in onemogočale. V času Hitlerjeve okupacije je bila tudi gradiščanskim Hrvatim vzeta sleherna možnost kulturnega izživljanja. Nova Avstrija nadaljuje s ponemčevalno politiko stare Avstrije. Gradiščanski Hrvati se morajo zaradi tega boriti z velikimi težkočami pri obnavljanju kulturnega življenja. Vendar pa ne more nobeno prikrito ali odkrito poseganje avstrijskih oblasti zavreti narodnostnega in kulturnega poleta gradiščanskih Hrvatov. Po vseh vaseh Gradiščanske so kulturne prireditve z igrami in pesmimi v hrvatskem jeziku. Tem prireditvam prisostvuje veliko število gradiščanskih Hrvatov in so množične manifestacije njihove nacionalne zavesti.

6. januarja je priredilo Hrvatsko kulturno društvo v Frakanavi veseloigro »Vino«. Igrali so domači fantje in dekleta v starih gradiščanskih narodnih nošah, na koncu pa so zapeli več narodnih pesmi. Udeležba je bila tako velika, da so morali igrati isti dan

trikrat, vsakikrat ob nabito polni dvorani. Gledalci so prihajali iz okoliških hrvatskih vasi peš in s tovornimi avtomobili. Pri vseh predstavah je bilo navzočih nad 2000 ljudi. Gledalci so živo spremljali igro in so ob petju

Kako gojenci s Koroške doživljajo šolo v novi Jugoslaviji

Kakor znano je leta 1945. iz protesta proti koroškim šolam, kjer so še naprej poučevali pretežno nacistični učitelji, odšlo v Jugoslavijo več otrok s Koroške, da bi po končanem nacističnem nasilju končno vendar doživeli slovensko šolo. Med njimi je bil tudi Matevž Krasnik iz St. Janža v Rožu, ki se je vpisal na Sadjarsko-vinarsko šolo v Mariboru. Napisal je za »Vestnik« nekaj svojih vtisov iz življenja na tej šoli, ki jih v naslednjem prinašamo.

»Na zavod sem se vpisal 15. oktobra 1945 kot učenec tečaja za splošno kmetijstvo. Takoj sem začutil, da se na tej šoli ne posveča samo skrb strokovni vzgoji, temveč da velja vsa

hrvatskih narodnih pesmi vsi sodelovali.

Podobne kulturne prireditve so po vsem ozemlju, na katerem prebivajo gradiščanski Hrvati, in imajo povsod zelo velik uspeh. Samo v mesecu decembru je bilo več kot deset takih prireditev, ki so izraz nacionalne zavesti in sredstvo borbe gradiščanskih Hrvatov za njihove pravice.

skrb vzgoji celega človeka. Na šoli vlada pravo tovarštvo ne samo med učenci, ampak tudi med učitelji in učenci. Gibalo vsega življenja na šoli je mladinska organizacija. Ona skrbi za duševno rast učencev, za njihovo razgledanost o vprašanjih novega časa, skrbi za njihovo telesno blagostanje, prav tako pa tudi za red, disciplino in napredek v šoli.

Na posestvo naše šole je padlo nad petdeset bomb. Treba je bilo zravati zemljo in popraviti nastalo škodo. Mladinska organizacija je uspeła, da so se učenci z navdušenjem lotili obnove in skupno z delavci in nameščenci zavoda v udarniškem delu v kratkem času zbrisali sledove vojne.

Na šoli je uvedeno skupno učenje v prostem času. Tisti, ki laže dojema učno snov, jo razlagajo učencem, ki jim dela učenje večje preglavice. Pokazalo se je, da je tako tovariško sodelovanje med učenci splošne učne uspehe močno izboljšalo. Na stenskem časopisu obravnavamo vsa mogoča vprašanja, skušamo se vzgajati, odpravljati svoje napake, dajati pobude za bolj uspešno delo in še več drugega.

Učitelj v novi Jugoslaviji ni več samo suhoparen strokovnjak, ki pokrovi teljsko stresa svoje znanje med učence, ampak je tovariš, ki si prijateljsko prizadeva, da bi našel nova pota, kako bi učenje napravil zanimivo in privlačno. Pri vzdrževanju reda podpira učitelje zelo uspešno mladinska organizacija. Ocene o vedenju in pridnosti učencem podajajo učitelji spoznavno z mladinsko organizacijo. Mladinska organizacija sama je odgovorna, da se iz šolske skupnosti izključijo nevedni lenuhi. Predvsem pa je treba poudariti novi odnos učencev do učenja. Ne učijo se več zato, da bi blesteli z dobrimi ocenami ali da bi skušali prevarati učitelje. Vse stremjenje gre za tem, da se resnično izobrazijo v svoji stroki in da iz šole odnesejo čim več znanja.

Pouk na Vinarski in sadjarski šoli v Mariboru je dopolnje teoretičen, popoldne pa praktičen. Posestvo je vzorno obdelovano in proglašeno za vzorno podjetje FLRJ. To je v veliki meri tudi zaslug sindikalne organizacije.

Vsi delavci in nameščenci zavoda so vključeni v sindikalno organizacijo poljedelskih delavcev in nameščencev. Na sindikalnih sestankih se obravnavajo vsa vprašanja, ki so v zvezi z napredkom in procvitom zavoda in ljudi, ki v njem živijo. Na teh sestankih se večja strokovno znanje, tam obravnavajo težave pri delu in rešujejo gospodarske probleme in vprašanja, izboljšanja dela in gospodarstva. Sindikalna organizacija štiti delavce in nameščence ter skrbi za to, da se po možnosti upoštevajo vse njihove življenjske težave.

Vsak učenec, delavec in nameščeneec zna dobro ceniti življenje na takšnem zavodu in kmalu se včleni vanj kot živ ud te skupnosti.

Koroška VIBORBI

O borbi koroških žena za narodne pravice

14. aprila 1942. so fašistične zveri izselile več sto naših družin z ženami, dekleti, bolehnimi, nosečimi in doječimi ter dojenčci vred. S culo v rokah so jih pognali v tujino na trda ležišča, na mraz, v lakoto in pomanjkanje. Še v tujini so jim odvedli može in sinove, da so hodili umirat na fronto ali v tovarne; od pomanjkanja so umirali starejši možje, umirali otroci, umirale žene... In danes jih krije tuja zemlja.

Dekleta so odgnali v sužnost k nemški gospodi, kjer so prejemale suženjske groše za plačilo, povrhu pa še brce in klofute. Ko so se telesno zlomljene vračale na koroška tla, jim je nova koroška deželna vlada pripravila zopet novo taborišče. Uprle so se temu in zmagale so končno v borbi za svoj lastni dom.

Ko so prišli osvobodilni partizani na naše meje in na naša tla, so se jim pridružila naša zdrava dekleta. Druge junaške žene so jim nudile svoje gostoljubje in pomoč v vsaki potrebi. Bile so jim kuharice, perilje, šivilje, kurirke, a vedno in povsod zveste in zanesljive. Zasačene borke so nacisti kaznovali na najbolj krute načine. Naj na kratko navedemo nekaj primerov: Peršmanova Nani pod Peco, kjer je policija pobila vso enajstčlansko družino, zažgala dom in jih pometala v ogenj. Lizika Komarjeva iz Škocijana ter žena in hči slepega organista Mičaja iz St. Vida v Podjuni so bile zaradi samaritanske pomoči partiza-

nom obsojene na smrt in obglavljene. Mikulova mater in hčere iz Loških Rut so mučili v koncentracijskem taborišču, kjer je mati tudi umrla. Dekleta iz Bilčova in Sveč, Železne Kaple, Sel in Borovelj in še mnoge druge, ki so trpele po zaporih, pripovedujejo o groznih mučenjih in junaškem zadržanju slovenskih deklet.

Katarina z Brega je dala izčrpno poročilo. V celovškem zaporu je bila zasiljena štirikrat, tepena pri tem trikrat. Odpeljali so jo nato čez Dunaj v Ravensbrück, od tam v Oswiezcim — osem dni uklenjena na poti, za hrano malo kruha in vode. Prespale so noči s sopotnicami v osmih različnih taboriščih na tleh po hodnikih. Ko so prosile tople jedi, so dobile v odgovor: »Kroglo v glavol!« V Oswiezcimu je preživela sedem mesecev na bloku za politične jetnike. Z njo je bilo še nekaj koroških Slovenk. Vsako uro in vsako minuto so bile v smrtni nevarnosti. Nekaj kilometrov daleč so nosile kamenje za cesto in to pot so morale teči trikrat na dan na obe strani. Oblečene so bile pri tem zelo slabo, gologlave in bose tudi pri največjem mrazu. Noge so bile razrezane od kamenja in otekle, nohti so odpadli od ozeblin. Kdor je zaostal za vrstnicami ali omahnil od oslabelosti, po tem so padali udarci biča. To je trajalo tako dolgo, da je katera od onemoglosti prišla v revir za bolne. Rane, ki jih je prizadejal bič, so jim tam polivali z

ledenó vodo. Za kazen je Katarina trikrat stala napol gola na ledenem prepihu, brez hrane po tri dni od treh zjutraj do poldneva. Prestala je tifus in grižo, operacijo slepiča in operacijo rane na trebuhu, ki jo je napravil SS-ovski škorenj. Ker ni bila več dela zmožna, so jo kot številko med številkami trikrat odbrali za krematorij. Prvič jo je rešil slovenski zdravnik, drugič ljubljanska zdravnica, tretjič pa partizanski letak, ki je zapretil: »Ne zažigajte Slovenk!«

Ko so jo kmalu potem rešili vojaki Sovjetske armade, je tehtala le še 39 kg.

Katarina je videla še druge grozote na lastne oči. V štirih krematorijih so zažigali žive žene. Nekoč so nagnali v peč 2000 otrok, med njimi največ ruskih, poljskih in židovskih. Drugič je šlo isto pot kakih 3000 mladih deklet. Slovenk so zažgali nekoč 34 hkrati. Njeno sosedo Klaro iz St. Lipša v Podjuni so neke noči z biči tako razmesarili, da je polagoma izkravavala in umrla 19. oktobra 1944. Prav tako so stegli neko partizanko, nato pa so jo prepustili psom, da so jo raztrgali. Ko je neki SS-ovec nagovarjal lepo partizanko zase in se mu ni hotela vdati, češ, »Moj fant je v gozdu!« jo je začel zasledovati. Skrila se je pod kupček slame, da bi jo zgrešil. Toda psi so jo izsledili, raztrgali, SS-ovci pa so jo pretepli in zmrcvarjeno ustrelili.

Na ta način so v Oswiezcimu pobili nekako 4500 Slovencev, med njimi največ žena, tudi dokaj Korošice.

O naši tovarišici Pepci iz St. Ilja pripovedujejo, da je prestala mnogo muk. Zadnje trpinčenje je trajalo pet dni. Vsak dan so napol zmrzlo pretepal, peti dan pa so jo obesili na drevo, kjer so jo psi raztrgali.

Ta opis trpljenja naših žena naj nam bo dokaz njihove velike ljubezni do domovine, njihovega junaštva in požrtvovalnosti, ki se more meriti z junaštvom največjih junakov našega naroda. Te žene naj nam bodo kažipot v bodočnost, klic k narodni borbi našim poznim rodovom.

Ako danes povprašamo naše trpinke, katera sila jih je dvigala, da jih ni pogoltnil obup, povedo vse kot ena: »Trdna vera v nepremagljivo domovino, za katero smo trpele in žrtvovali!«

Tako so trpele Slovenke po taboriščih in zaporih, ostale pa smo doma gledale in čutile njih gorje in gorje naroda, bodrile trpeče in stiskane in pele:

Pesem trpinov, 1944.

Bič nemški udarja po nas in nas davil
Mi vsi, ki živimo ob Zili in Dravi,
narod smo pravi.
Zvesti smo Slavi.
Z gozdov te povabimo v dvoboj
krvavi!

In še bomo bile boj do končne zmage! Stojimo v Osvobodilni fronti. Naše zahteve so: narodna svoboda, narodne in socialne pravice. To pa bomo dosegle le v osvobojeni Koroški. Avstrija nam je bila in nam bo ostala mačeha, ki želi pastorki smrt. Te zahteve smo že večkrat javno izpovedale na shodih v Celovcu. V odgovor so nas napadli s pendreki in motorno brizgalno. Za nas imajo zopet le ječe in že spet šušljajo, da nas pripravljajo za izgon. Zopet je padla mlada partizanka. Gledajo nas kot zločince...

Me pa smo na naši zemlji domačinke in naša je zemlja ob Zilji in Dravi, kajti za njo smo prelivali svojo srčno kri.

(Konec)

KAJ SMO SLOVANI PRISPEVALI V KULTURNO ZAKLADNICO ČLOVEŠTVA

Med najpomembnejšimi referati na Slovanskem kongresu v Beogradu je bil referat Borisa Grekova o vlogi Slovanov v zgodovini svetovne kulture.

Delež Slovanov v svetovni kulturi obsega toliko pomembnih dejstev, da je mogoče le na kratko razmotrivati o tem vprašanju.

Sodobne evropske države so se rodile v burnih okoliščinah razpada svetovnega rimskega imperija, ko je družba, zgrajena na suženjstvu, zašla v slepo ulico in je morala podleči »barbarom«, ki so pomladili Evropo in ji dali osnovo za nadaljnji razvoj. Med ljudstvi, ki so uničili rimsko državo, so bili najštevilnejši Slovani, ki so ustvarjali na razvalinah vzhodne rimske države nove oblike družbenega in političnega življenja.

Šesto stoletje je videlo zmago Slovanov nad vzhodnim delom rimskega imperija. V naslednjih stoletjih so Slovani ustvarjali svoje države, na osnovi tedaj naprednejših, fevdalnih družbenih odnosov. O kulturnih pridobitvah ruskega naroda pričajo lepote hramov v Kijevu, knjižni umetvori Nestorja in drugih piscev. Fevdalno razkosana Rusija je po težkih bojih morala podleči navalu Mongolov, ki so porušili najvažnejša žarišča kulture. Rusija je ustavila Mongole, da niso mogli v zapadno Evropo in omogočila njej sami kulturni razcvet. To je neprecenljiva usluga Slovanov kulturi vsega človeštva, ki so jo lažni, nemški učenjaki zamolčali.

Moravski Slovani, ki so si ustvarili mogočno državo, so se morali zgodaj boriti proti nemškim napadalcem v obrambi svoje države. Knez Rastislav

je skušal uvести v cerkvi slovanski jezik in je poklical iz Bizanca Cirila in Metoda, ki sta položila temelje slovanske književnosti in kulturnemu procvitu, do katerega je prišlo v Nemčiji šele v 700 letih. Par stoletij pozneje so nastala na Poljskem in Češkem važna kulturna središča. Leta 1348. so odprli v Pragi prvo univerzo, ki je bila ustanovljena takoj po pariški in oxfordski. Na Poljskem se je v 15. stoletju pojavil Nikolaj Kopernik, največji duh svoje dobe. V težkih časih svoje zgodovine je Poljska dala izredne kulturne duhove od zgodovinarja Maruševiča do pesnika Mickiewicza, pisatelja Sienkiewicza, glasbenika Chopina in Nobelove nagradjenke Marije Skłodowske. Svetovno znanost krasijo imena čeških znanstvenikov kot so zgodovinarji Šafarik, Palacky, glasbeniki Smetana, Dvorak, fiziolog Purkyne in drugi. Slovenci so dali Prešerna in Miklošiča, Hrvatje jezicoslovca in zgodovinarja Jagića, Srbi Vuka Karadžića, Bolgar Blagojev je bil važen predstavnik materialistične smeri v družbeni vedi.

Ustvarjalna sila ruskega naroda ni zamrla pod mongolskim pritiskom. Konec 14. stoletja je Dimitrij Donski na Kulikovem polju razbil Tatare. Ta zmaga je bila izhodišče za kulturni in politični preporod Rusije, ki je v kratkem času dosegla ono, kar je izgubila v času svojega suženjstva.

Močna osebnost Petra Velikega je tudi v kulturnem življenju Rusije pustila globoke sledove. Leta 1742. je bila ustanovljena Akademija znanosti, moskovska in leningradska univerza sta neločljivo povezani s kmečkim sinom Lomonosovim, velikim znanstve-

nikom, ki ga je Puškin imenoval »prva ruska univerza«. Lomonosovu so sledili napredni pisci Belinski, Hercen, Černiševski. Puškinova umetnost je odprla svetu pravo sliko Rusije. Za Puškinom so prišli Gogolj, Turgenjev, Čehov, Tolstoj. Tolstoj je najvišji lik v svetovni književnosti na prelomu 20. stoletja. Dela Gorkega so prevedena v vse svetovne jezike. V prirodnih vedah so kamni svetovne znanosti matematik Lobačevski, kemik Mendeljejev, slavni fiziolog Pavlov, ki je bil največji učenjak na prelomu 20. stoletja. Odkritja Timirjazeva, Mičurina, raziskovalca Dežnjeva in Lazareva so neocenljivi doprinosi k napredku človeštva. Vzoredno z razvojem znanosti in književnosti je šel razvoj glasbe in likovne umetnosti. Serov, Šurikov, Rjepin v likovni umetnosti in glasbeniki Glinka, Rimski-Korjakov, Čajkovski, Musorgski so priljubljeni po vsem svetu.

Kultura slovanskih narodov se odlikuje po svoji globoki demokratičnosti in humanosti ter nikoli ni trpela zaradi rasistične oholosti. Večina slovanskih znanstvenikov, umetnikov in pisateljev služila svojemu ljudstvu in se aktivno borila na strani naprednih družbenih sil. V aktivni borbi proti preživelim družbenim silam so pokazali slovanski narodi izredno sposobnost graditi svoje družbeno politično življenje, kar razkrinkuje smešno nemško pravljico, češ da Slovani niso sposobni graditi svojega družbenega življenja. »Ne morem si kaj« — je dejal Grekov — »da ne bi na tem mestu še enkrat omenil ruske demokrate revolucionarje Belinskega, Dobroljubova, Černiševskega, duhovne predhodnike sodobnih političnih delavcev, ki so naredili iz Rusije močno socialistično državo... Velika oktobrska revolucija, ki jo je ideološko pripravila napredna dediščina celokupne človeške kulture, je pretrgala temelj starega sveta. Oktobrska revolucija je prerodila in prečistila slovansko kulturo, ki krepi svoje sile v neporušljivi enotnosti slovanskih demokracij, ki bo večno cvetela in bogatila človeštvo z vedno bolj bogatimi plodovi.

INDUSTRIJA V JUGOSLAVIJI

je lastnina vsega ljudstva

Dne 5. decembra 1946 je jugoslovanska ljudska skupščina izglasovala zakon o nacionalizaciji za državo pomembnih podjetij. Ta zakon bo omogočil brez ovir izvesti obsežni gospodarski načrt. Ko so delavci in nameščenci najrazličnejših tovarn, podjetij in ostalih gospodarskih obratov v Jugoslaviji zvedeli za ta zgodovinski sklep ljudske skupščine FLRJ, je nastalo po vsej državi nepopisno navdušenje. Po vseh tovarnah, podjetjih in obratih so sprejemali pozdravne resolucije ljudski skupščini, s katerimi so delavci in nameščenci izrazili svoje zadovoljstvo, ker je bil sprejet tako važen zakon. Velike manifestacije po vseh krajih so jasno pokazale veselje množic, ki so tako stopile na eno nadaljnjih postaj v svoji borbi za popolno osvoboditev. S tem zakonom je bil namreč v živo zadet tisti življenjski, ki nikoli ni poznal usmiljenja, kadar je šlo za dobiček, temveč je žrtvoval v službi denarju vse osnovne koristi delovnega ljudstva.

Zakon o nacionalizaciji so jugoslovanske delovne množice in vsi pravi rodoljubi že dolgo pričakovali. S tem zakonom so postale delovne množice v še popolnejši meri gospodar svoje usode. Postale so to v socialnem smislu, ker je postala država lastnik vseh osnovnih sredstev proizvodnje, ki so nekdanj služila nezasišlanemu izkoriščanju delovnega ljudstva. Delovne množice pa so postale gospodar svoje usode tudi v narodnostnem smislu, ker so prešla sredstva proizvodnje v roke narodne države, skupnosti svobodnih in enakopravnih jugoslovanskih narodov, medtem ko so bila nekdanj v veliki meri v rokah tujega kapitala ter so služila za iztiskanje ogromnih dobičkov iz zaostale stare Jugoslavije za vzdrževanje polkolonialnega stanja.

Zakon o nacionalizaciji zasebnih gospodarskih podjetij je le člen v sistem razvoju Jugoslavije, ki se je pričel tedaj, ko je počila prva partizanska puška. Jugoslovanska ustava izrecno poudarja načelo pravičnega izkoriščanja vseh obstoječih gospodarskih sil dežele, načelo, da daje država smer gospodarskemu življenju in razvoju s splošnim gospodarskim načrtom, načelo splošne ljudske lastnine nad proizvodnimi sredstvi kot poglavitne opore države v razvoju narodnega gospodarstva, načelo obrambe delovnega ljudstva pred izkoriščanjem.

Sovražniki nove Jugoslavije že dol-

go govorijo v svet, da v Jugoslaviji ni zasebne lastnine. Zakon o nacionalizaciji zasebnih gospodarskih podjetij je bil sprejet prejšnji mesec. Pri tem je treba poudariti, da spadajo pod udar tega zakona tista podjetja, ki so bila proglašena kot podjetja splošno-državnega ali republiškega značaja. To so velika industrijska podjetja, veletrgovine, paroplovne družbe itd. — to je podjetja katerih delokrog ali vpliv se razteza na vso državo ali na posamezne republike, medtem ko so manjši obrati kot n. pr. obrtniške delavnice še naprej v zasebnih rokah. Za nacionalizirano imovino določa zakon odškodnino. Že iz tega se vidi, kako širokogruden zakon je to. Ta zakon sam po sebi razkrinkuje laži reakcije, ki si prizadevajo z vsemi sredstvi omajati zaupanje delovnih množic v ljudsko državo.

Seveda ta zakon v največji meri krepi državni sektor gospodarstva. Prav mirno in ponosno lahko danes jugoslovansko ljudstvo ugotovi, da se mora za največje gospodarske uspehe zahvaliti prav državnemu gospodarskemu sektorju. Tujina občuduje silno naglico jugoslovanske obnove. Mnogi izven Jugoslavije si postavljajo vprašanje, zakaj se prav v Jugoslaviji razmere tako hitro urejajo in zakaj se nasprotno v številnih drugih državah kljub večjim materialnim sredstvom, ki so vložena v obnovo, razvija vse veliko počasneje. Odgovor na to je jassen. V Jugoslaviji se razmere urejajo tako hitro prvič zaradi tega, ker je tam ljudska oblast, in drugič zaradi tega, ker je tam državni sektor gospodarstva, ker so ob ljudski oblasti in ob državnem, to se pravi ob celjskem sektorju gospodarstva jugoslovanske delovne množice zares pripravljene, da dajo od sebe vse za obnovo dežele.

Jugoslavija ni imela inflacije. Zaradi državnega sektorja gospodarstva se je znatno dvignila življenjska raven delovnega ljudstva. Če bi bilo jugoslovansko gospodarstvo v rokah zasebnih kapitalistov, bi šla in bi morala iti obnova na račun delovnih množic. Jugoslovanska obnova pa gre nasprotno v korist vsega ljudstva. Zakon o nacionalizaciji je trden temelj srečnejše bodočnosti jugoslovanskega ljudstva.

Ker zaradi pomanjkanja toka klisarna sploh ne dela, je ostala današnja številka »Slov. Vestnika« brez slik.

Sile reakcije ovirajo demokratizacijo Avstrije

Orlov piše v časopisu »Krasnij flot«:

»Položaj Avstrije v povojni Evropi je precej čuden. Avstrija zaostaja za velikim številom drugih dežel, ki so izvedle daljnosežne demokratične reforme. Avstrijske vladajoče plasti ne štedijo z lepo zvenečimi frazami o bodočem »poslanstvu« Avstrije v Evropi, medtem pa molče prehajajo preko glavnega pogoja, ki bo odločil o bodočnosti Avstrije. Louis Saillant, generalni sekretar Svetovne sindikalne federacije, ki je pred kratkim obiskal Dunaj, je naslovil na avstrijsko javnost pameten opomin, da bo »položaj Avstrije v novi Evropi odvisen od njenih lastnih naporov na področju demokratizacije in denacifikacije.« Toda denacifikacijo precej mlačno izvajajo. Velikega števila fašistov še vedno niso odstranili iz uprave in gospodarskih uradov; zelo pogosto se dogaja, da dobe zopet zaposlitev celo tisti, ki so jih pred kratkim odpustili.

Dunajska univerza kakor tudi druge visoke vzgojne ustanove so splošno znane kot središča reakcije. Pred kratkim so fašistični študentje izvršili izživalna nasilja in oblastva proti temu niso ničesar ukrenila. Ta nasilja so vzbudila nezadovoljstvo pri dunajskih delavcih. Toda vodilne osebnosti v avstrijski vladi so označile akcijo demokratičnih sil zoper fašistične razbojnice kot »poulično nasilje«, in s tem pokazale, da se same strinjajo z naraščanjem delavnosti fašističnih elementov.

Politični ton daje v Avstriji »Ljudska stranka«, ki je dobila večino pri volitvah leta 1945. Reakcionarni voditelji stranke, ki zastopajo koristi velikih kapitalistov, si prizadevajo ohromiti napore resničnih demokratičnih naprednih sil v deželi. Okrog »Ljudske stranke« so se strnili vsi protidemokratični elementi pod vodstvom bivšega voditelja »Heimwehra« Raaba. Ta stranka je skovala reakcionarni

blok, ki se trudi obdržati gospodstvo koncernov in bank in preprečiti demokratično obnovo dežele. V ta namen reakcionarni industriji in finančniki namerno povečujejo gospodarsko zmedo in sabotirajo industrijsko obnovo. Posledica tega je poslabšanje življenjskih pogojev množic. To težko stanje pojasnjujejo avstrijski odgovorni ljudje z razmerami, ki so nastale zaradi okupacije. Splošno pa je znano, da okupacijski režim zlasti v vzhodni Avstriji ni nikaka ovira za industrijsko obnovo. Ti ljudje tudi trdijo, da je Avstrija preveč odvisna, da bi se lahko obnovila in napravila načrt za svoje gospodarstvo. Toda sami ničesar ne poskušajo v tej smeri, tako da je bila zavezniška komisija prisiljena pozvati avstrijsko vladu, naj predloži načrt za obnovo industrije, kakor tudi izvozni in uvozni načrt.

Londonski list »Economist« poudarja, »da vodi Avstrija politiko stopicanja na mestu«. Medtem pa je treba resnici na ljubo pripomniti, da Avstrijce k temu spodbujajo njihovi tuji zaščitniki, ki jim obljublajo dolarje in drugo pomoč. Avstrijski kapitalisti so pripravljeni izvažati vse, kar le morejo, dobičke od takega izvoza pa nalagajo v inozemske banke na škodo narodnega gospodarstva.

Z ozirom na vse to zahtevajo demokratične množice z vso upravičenostjo, naj se uvede učinkovito nadzorstvo nad avstrijskim gospodarstvom. Resnično demokratične sile odločno zahtevajo preusmerjenje v demokratičnem smislu, iztrebljenje fašističnih in protidemokratičnih vplivov, spoštovanje načela mednarodnega sodelovanja ne samo v besedah, ampak tudi v dejanjih. To je po njihovem mnenju poročstvo za korenito izboljšanje položaja Avstrije, poročstvo njene resnične demokratizacije, ki bo omogočilo, da bo dobila v Evropi svoje mesto.

MICURIN in NJEGOVO DELO

Malo je sadjarjev, ki še ne bi bili slišali imena Mičurin. Prav posebno zadnja leta bolj in bolj pogosto slišimo ime tega najslavnejšega gojitelja rastlin, ki mu je vse človeštvo dolžno zahvalo, ker je bil odkril doslej malo znane zakone prirode. Dal nam je smernice, ki na njih temelju lahko dosežemo še neslutene možnosti za gojitev tistih rastlin, uspevajočih v našem podnebnju, ki so važne za človeštvo.

Ivan Vladimirovič Mičurin se je rodil 1. 1855 v Kozlovu, ki leži med Stalingradom in Moskvo. Po dovršeni meščanski šoli se je vpisal na gimnazijo, ki je pa ni mogel dokončati, ker so ga za neko malenkost izključili. Moral je stopiti v železniško službo kot navaden pisar. Ta služba pa ni mogla zadovoljiti njegovega hotenja po tem, da bi se poglobljal v prirodo. Ves svoj prosti čas je posvetil vzgoji sadnih dreves na svojem domačem vrtu. Ta prostor mu je za njegove poizkuse postal pretesen; zato je kupil majhno posestvo blizu mesta. Tam je ustanovil drevnico in nadaljeval s križanjem sadnih plemen. Delal je tudi druge poizkuse. Ko je bil star 34 let, je pustil železniško službo in se popolnoma posvetil vzgoji sadnih rastlin.

Za nalogo si je postavil, da bo vzgojil tako fine sorte sadnih plemen, ki ne bodo uspevale samo na toplem jugu, temveč bodo rodile prav tako fine plodove v ostrem podnebnju ruskega severa. To mu je tudi uspelo. Vse svoje uspehe je objavil v strokovnem časopisu. Ščasoma je postal znan v najširših vrstah sadjarjev Severne Amerike. To je bilo prav posebno leta 1898, ko so pomrznile v Kanadi vse stare evropske in ameriške sorte višenj razen Mičurinovih sorte, ki so ji dali ime »Plodородnaja Mičurina«. Tedaj ga je ameriška vlada povabila in mu z visokimi nagradami ponudila mesto v Ameriki. Toda Mičurin je bil tako velik rodoljub, da je to povabilo odklonil. Hotel je biti v korist svojemu ljudstvu.

Čarska vlada ni nudila Mičurinu nobene pomoči. V. I. Lenin je kot dalekoviden politik in gospodarstvenik že tedaj pozorno spremljal vse Mičurino delo. Ko je delovno ljudstvo prevzelo oblast v Rusiji, je Izvršni komitet tambovske gubernije prejel od sovjetskih komisarjev naslednjo brzojavko:

»Poskusi na področju vzgoje novih kulturnih rastlin so velikanskega pomena za državo. Takoj pošljite poročilo o poskusih in delu Mičurina iz kozlovskega okraja, da se poroča predsedniku Sovnarkoma Leninu. Potrpite prejem brzojavke.«

V teku naslednjih let je podprla

sovjetska vlada Mičurina in njegovo delo s tem, da je ustanovila v mestu Kozlov, ki se sedaj imenuje Mičurinsk, velike sadjarske znanstvene ustanove. Tako n. pr. Selektogenetski institut, Institut za severno sadjarstvo, Višjo sadjarsko šolo in Tehnikum sadjarstva. V ta namen je prejel velika denarna sredstva. Tu je vzgojil Mičurin nov naraščaj sadjarskih znanstvenikov, svojih sodelavcev. Vsako leto izhajajo strogo znanstvene sadjarske, toda poljudno napisane brošure o Mičurinovih odkritjih. Vse to je sovjetskemu ljudstvu omogočilo, da

se je seznanilo z vso tehniko vzgajanja sadnih dreves po Mičurinovem načinu. Vsi sadjarji delajo sedaj v tem smislu. Takšno delo je postalo sedaj množično, razširilo se je med ljudstvo in rodilo bogate sadove. Bivši železniški uradnik v nekdanjem Kozlovu je postal velik učenjak, redni član Vsevezne akademije kmetijskih znanosti V. I. Lenina in častni član Akademije znanosti ZSSR. Umrli je 7. julija 1935. Pokopali so ga z vsemi častmi v Mičurinsku, sredi sadnih rastlin vseh 126 sort, ki jih je bil v svojem življenju vzgojil.

Mokri in mrzli svinjaki

»Nimam sreče pri svinjah,« toži prva gospodinja. Druga zopet jadicuje: »Zadelano je menda v mojem svinjskem hlevu; nikamor mi ne rastejo pujski, vsak dan mi gre eden po zlu.«

Tako slišimo često, kako tarnajo gospodinj in gospodarji, ne da bi vedeli za prave vzroke zakaj ne uspevajo prašiči v zimskem času. Če pa stopiš tako mimogrede v svinjak ene-ga teh posestnikov, lahko le prečesto na prvi pogled ugotoviš razloge, za neuspehe v prašičereji.

Vlaga. Mokra so okna, moker je strop, mokre so pregrade, po zidu in po stenah se cedi vlaga od tal. Iz gnojnice puhti vlaga in zrak je nasičen vlažnih hlapov. Kako naj potem, za božjo voljo, v tem vlažnem, nezdruvem ozračju uspevajo in se poleg tega še redijo tako občutljive živali kot so prašiči? Pomni, gospodar in gospodinja, da je prevelika vlaga za svinje strup!

Boljši je v dobro nastlanem svinjaku suh mrz kot vlažna toplota!

V preveliki skrbi, da bi prašičem ne bilo mrzlo, puščajo marsikje iz svinjske kuhinje v svinjak odprta vrata, skozi katera ne prihajajo samo topli, marveč tudi vlažni, vodeni hlapi, ki povzročajo živalim skrajno neugodje in ustvarjajo vse pogoje za razna obolenja. Zaradi tega pri gradnji novih svinjakov vedno odsvetujem, da bi gradili kuhinjo in koče za prašiče pod eno streho oziroma odsvetujem vsaj napraviti vrata iz kuhinje v svinjak. Toploto iz kuhinje lahko spravimo v svinjak tudi po zaprti cevi in s tem preprečimo, da bi vdihavali prašiči nezdravo soparo.

Vlažnost se v svinjaki kaže v dveh oblikah: da je nasičen zrak s prekomerno vlago in da se potijo stene in stropi.

Prekomerno vlažnost zraka v svinjaku povzroča stalno izdihavanje vlage oziroma vode, ki znaša na uro pri odraslem govedu eno tretjino litra. Pri svinjah je množina izdihavane vode sorazmerno še večja. Prekomerno zračno vlažnost povzročajo še omenjeni hlapi iz svinjskih kuhinj in stalno izhlapevanje gnojnice in nesnage v svinjaku.

Najpogostejše pa povzroča vlažnost v svinjaki, to je potenje sten in stropov, uporaba nepravilnega oziroma neprimerne materiala za gradnjo zunanjih sten in stropov ter nepravilna izvedba gradnje.

Masivne stene iz kamna — lomljenca, iz betona pri nas menda že prav malokje uporabljamo pri svinjaki. Večinoma napravimo stene in strop iz opeke. V živinorejsko naprednih krajih pri gradnji novih svinjakov odločno odklanjajo cement in celo opeko ter uporabljajo samo še les ali slamo. Nič ni boljše za zunanje stene svinjaka kot dvojna lesena stena s primerno polnilno snovjo (stelja, slama, ne pa žagovina!).

Izkušnja zadnjih let kaže, da tudi iz opeke grajeni svinjaki šestokrat močnejši. Kaj je temu vzrok? Vzrok je v pretankosti, proti mrazu premalo zavarovanih stenah ali pa v uporabi cementne malte. Da pri gradnji novih svinjakov iz opeke preprečimo potenje sten, naj bodo te približno 38 cm debele ter naj bo opeka po možnosti tako postavljena, da nastanejo v stenah zračne votline. Malto napravljamo le iz apna ali s prav redkim dodatkom cementa. Najboljše pa je, da cementa v svinjaku sploh ne uporabljamo, razen za tlak.

Če so stene svinjaka že nepravilno zgrajene iz betona, kamna ali iz pretanke opeke, ki je od znotraj že ometana s cementom in povzroča, da se

vodeni hlapi na stenah zgostijo, odpravimo vlažnost v hlevu deloma s tem, da stene napravimo toplejše in jih od zunaj na pol metra debelo opazimo s slamo ali steljo. Od znotraj pa odstranimo s sten morebitni omet cementa, malte in ga nadomestimo z apneno malto. Stene v kočah pa še posebej opazimo z deskami do višine pol metra.

Ako povzroča delno vlažnost v svinjaku pretanek strop iz opeke ali lesa, je treba tega od zgoraj polniti s slamo, lesom ali steljo in ga morda od spodaj opaziti še s heraklitom.

Strop napravimo topel in suh tudi na ta način, da ga od zgoraj pokrijemo 20 do 30 cm na debelo z nezgorljivo zmesjo ilovice in rezanice.

Ako opekaste stene niso izolirane, če torej na temeljni zid, ki naj bo iz kamna ali betona, ni v več plasteh položena lepenka, se dviga iz zemlje v steno stalna vlaga. To je seveda zelo težko odpraviti. Pomagamo si v tem primeru deloma s tem, da stene prežagamo in v špranje vstavljamo lepenko, katero zamažemo še s katranom.

Če je v svinjaki premrzlo, ker je strop previsok (nad dva metra!) naredimo v primerni višini drug nižji, zasilni strop iz lesenih drogov, na katere vržemo steljo, poleti pa vse skupaj zopet odstranimo.

Višino v svinjaku za stalno znižamo tudi na ta način, da dvignemo tla.

Da gnojica iz svinjaka hitro odteče, morajo suha, topla in nepropustna tla koč viseti 4 do 5 odstotkov proti gnojničnemu jarku. Le-ta pa naj visi 1 in pol odstotka proti gnojnični jami.

Prav za nič so tako imenovana dvójna tla, katera najdemo še tu in tam v starih svinjaki. Na zgornjih lesenih tleh ležijo svinje, kak čevlji spodaj pa po mesece vsa nesnaga, ki povzroča vlažnost in okužbo zraka. Pomni, dragi prašičerejec, da svinja ni »svinja«, da je svinja najčistejša domača žival, da pa je prašič postal tu in tam »svinja« pod silo razmer in v veliko našo škodo.

Vsekakor pa z navedenimi ukrepi ne bomo dosegli zadostne osušitve svinjakov, ako ne bomo istočasno s prezračevalniki stalno odvajali vlažnega zraka, katerega živali sproti izdihavajo. V vsak svinjak, tudi lesen, spada ventilacija. Tudi les in popolnilna snov se ščasoma napijeta vlage in postaneja ščasoma lahko bolj dovzetna za vlago kot beton ali kamen. Ventilacija pa mora biti v svinjaku tako izvršena, da svež zrak lahko prihaja v zadostni množini (ne da bi povzročila prepiha) in da tudi izrabljen moker zrak lahko neovirano ter že čisto od tal sproti odhaja. Tozadevne načrte vam bo gotovo napravila pristojna kmetijska ustanova oziroma oblast ali pa vaš stalni svetovalec — kmetijski strokovnjak. Kočuški.

FRANCE BEVK OBRAČUN

Velikan dolgo ni odgovoril; z jezo je pihal oblake dima predse.

»Kdo?« je slednjič dejal. »Ali je malo ciganov, ki iščejo dobička v nesreči svojega bližnjega? Pa zavisti je na svetu nič koliko...«

Čelika so te besede živo razburile. Skoraj bi bil polil čaj, ki mu ga je bilo prineslo koščeno dekle. Ali mar govore o njem? Pa on tu nikogar ni poznal... In vendar ga je tako čudno prevzelo, da se je komaj zavedal, kaj sreblja. Ali ni že v ječi vsako njegovo čustvo in misel ko rdeča nit prepletala predstava ovaduha? Še na poti se mu je zdelo, da ga čuti za seboj. Zdaj pa se mu je ta misel zarila tako globoko v dušo, da ga je zazebljo.

Naj je misel obračal, kakor je hotel, vselej je prišel do spoznanja: nekdo ga je bil izdal. Pa kdo? Vse prazno. Le sence sumničenj so mu polnile glavo.

Morda doma že vedo. Morebiti že

vsu vas šepeta o tem, že glasno izgovarja ovaduhovo ime... Istega večera, nekaj ur prej, kot so ga bili zgrabili, je bil prišel po gmajni Podmejač. Ustavil se je pri njem, sedel na kamen in povedal, da je bil v mlinu. Nato je vzel ognja za pipo, pomoževal je z njim to in ono. Tudi o žganju sta govorila, o finančnih stražnikih in o miličnikih, da žgejo tudi drugi in kje žgejo. Peter je bil miren, kakor da oče sedi poleg njega. Še na misel mu ni prišlo, da bi ga mogel izdati kateri izmed domačinov.

Med vlažnimi zidovi, za zamreženimi okni so mu prihajale drugačne misli. Bil je kot strog sodnik, v mislih je klical na odgovor vse vaščane, drugEGA za drugim. Vsakega samo enkrat, s Podmejačem se je mudil po ure in ure. Njegovo oko je b'lo že v mislih ostro, merilo je Podmejačevo majhno, široko postavo, prodiralo mu je v dušo. Ta mož je bil sicer vaze zaprt in molčeč, a v pijanosti zgovoren

in siten. V vojni mu je bilo na eni roki odneslo razen palca vse prste, dobival je invalidno podporo. Doma je bil iz sosedne vasi, v mladosti se je klatil po svetu, po vojni je prišel v njihovo vas in tam obsedel. Oženil se je bil z nekim bajtarskim dekletom. Njegova žena ni bila več mlada, imela je pegav obraz, tesno kožo, staro mater in otroka, ki ni poznal očeta. Za vse drugo mu je bilo malo mar, da je le imel streho nad glavo; rad je pil, delo mu je mrzilo, izgovarjal se je s pokvečeno roko. Žena je hodila na dnino.

Ali je on? Peter se je sprva otepal te misli, polagoma se je vedno globlje ukoreninila v njem. Če je pomislil nanj, se mu je zdelo, da se mu reži s svojimi redkimi zobmi in se v zadovoljstvu čehlja po kratki, razmršeni bradi, ki jo je zmeraj strigel, ne bril. Čim trdovratneje se je Podmejačeva podoba pojavljala pred Petrovimi očmi, tem jasneje se mu je izoblikovala podoba ovaduha. Ali ni vedno trepetal za svojo invalidnino in se vsaki uniformi odkrival kot župniku? Na dan volitev so bili možje ostali doma, a on se je tiho ukradel iz vasi; lagal je, da je bil po nekkih opraviilih v trgu.

Tedaj, v krčmi na razpotju, ko mu

je toplota peči in čaja prehajala v telo, se mu je zdelo nenadoma vse tako jasno, da ga je stresnilo. Sicer mirna hribovska kri mu je zagorela kot s plamenom. V ječi je bil brez moči, a zdaj je bil prost. On, ki je sicer poznal le nasmeh zadrege, je krčevito stisnil pesti. Oblasti ni očitil, da ga je zaprla, do nje skoraj ni občutil srda. Ona je morala storiti, kar je naredila. Tudi on je nekoč med vojno vodil ubežnika na morišče; srce mu je pokalo, a je to moral storiti... Odpustiti ovaduhu pa je bilo nemogoče. Nihče izmed vaščanov bi mu ne bil odpustil. Srce se mu je napolnilo s srdom in grenkobo.

Avtobus je bil medtem že odpeljal. Peter si je naročil novo skodelico čaja. Mešal ga je, da se mu je zlival čez rob in mračno gledal pivec.

»Nocoj pojdejo,« je govoril rdečelasec. »Dobro, da je mesec za oblaki, v temi je pot varnejša.«

»Ali se ne bojijo, da jih ujamejo?« je rezljal suhec.

»Zakaj bi jih ujeli? Oni že znajo izbirati ugodno uro in pravo pot. Saj se vendar morajo ozreti za kakim delom. Vso zimo so predsedali... No, pa ujeti bi se tudi ne dali...«

Čaj je Petra ogrel, drobno je se mu

DROBNE VESTI

IZ

SZ

VELIKI SLOVENSKI PESNIK

dr. France Prešeren

NJEGOVO DELO IN ŽIVLJENJE

Obnova Stalingrada. V Stalingradu je bilo vsega skupaj uničenih 1.300.000 kvadratnih metrov stanovanjske površine. Število prebivalstva je že doseglo 42 odstotkov predvojnega stanja. V tekočem letu pa bo vsak dan obnovljenih 1000 kvadratnih metrov.

Tovarne orožja delajo za mir. Tovarne orožja v Sovjetski zvezi so se preuredile za potrebe mirnega časa ter so že pričele izdelovati stroje za izdelovanje orodja in naprave za petrolejsko in kemično industrijo, dalje pohištvo, različne posode in sploh predmete za vsakdanjo rabo. Lansko leto so te tovarne dobavile izdelkov v vrednosti 2,5 milijarde rubljev. Izdelale so tehnične naprave za 40 petrolejskih vrelcev, na tisoče strojev za izdelovanje orodja, kakor tudi velike množine hišnega orodja. Letos se bo proizvodnja predmetov množične potrošnje v nekdanjih sovjetskih tovarnah orožja dvignila za 150 odstotkov.

Geološka gimnazija v Karpatih. V Borislavu se je pričela prva znanstvena konferenca za geološko raziskovanje Karpatov. Udeležili so se je geologi iz Moskve, Leningrada, Kijeva, Lvova in drugih mest Sovjetske zveze.

Avtomatična zavora za velike brzine. Moderni ekspresni vlaki lahko dosežejo hitrost 150 km na uro. Dejanska hitrost pa navadno ne presega 120 do 130 km, ker sedanje zavore pri velikih brzinah niso povsem zanesljive. Sovjetski iznajditelj inž. Kazancev je sedaj skonstruiral novo avtomatično električno zavoro, s katero je mogoče hitro ustaviti vlake, čeprav vozijo z brzino 200 km na uro.

Vseučilišče v Kišinjevu odprto. Ob priliki otvoritve prve državne univerze v Moldavski sovjetski socialistični republiki v Kišinjevu se je sestel k svečani seji ministrski svet republike. Podpredsednik Radul je poročal o nalogah novega vseučilišča, ki je bilo ustanovljeno pred dvema mesecema. Novo vseučilišče je prejelo nešteto pozdravnih brzojavk.

OF - naša organizacija!

Je umirilo. Dvignil je glavo, pomaknil klobuk na tilnik, se odhrkal in vprašal:

»Pa kdo pojde?«

Kmetje so se spogledali in ga ošinili z nezaupljivimi pogledi. Rdečela-sec je dolgo mislil, preden je zinil.

»Kaj misliš iti tudi ti?«

Peter je skomizgnil z rameni. Bil je navrhan mešanih občutkov; ni vedel, kako bi iz njih. Morda so mu medtem prodali dom... Ovaduh... Ali naj jim pove, kdo je in odkod prihaja? Izpraševali ga bodo, vse bo moral znova obnavljati. Potegnil si je klobuk na čelo.

»Ne, ne mislim iti,« je rekel. »Le tako sem vprašal.«

Nato se mu je neznansko mudilo. Plačal je z drobižem, ki ga je še imel, že je bil v veži. Na cesti ga je mraz objel od vseh strani. Tekel je. Da bi se ogrel? Da bi si odgnal misli? Ne, misli ni odganjal. Zdaj je hotel misliti, le mudilo se mu je. Imel je občutek, kakor da so mu ure štete in da mora prej storiti še nekaj važnega. Kaj? Tega ni vedel natančno, vsaj ni hotel tega imenovati niti pred samim seboj. Ali ga je bilo strah te misli? Neka prej neznana, rahla sladkost mu je objela srce.

Črtomir naj hodi po njegovi poti in postane krščanski duhovnik. Junak vzkipi in očita Bogomili nezvestobo. Bogomila mu zagotavlja ljubezen, toda zaobljube ne sme in ne more prelomiti. Zdaj ga pozove tudi ona, naj postane duhovnik. Notranje prepričanje, sonce in mavrica razsvetlijo njen obraz. Črtomir je globoko presunjen. Zlato razdeli ribiču in spremeljevalcem, Bogomili naroči, naj da ostanek njegovega zaklada sirotam, objame jo in ji s solznimi očmi poda desnico. Na njeno prošnjo se da takoj krstiti, takoj se napoti v Oglej, kjer ga posvete v mašnika.

Domu je Bogomila šla k očeti, nič več se nista videla na sveti.

Prešernov Krst pri Savici ni stvarna življenjska slika iz 8. stoletja, temveč Prešeren je hotel s to pesnitvijo podati umetniško in dušeslovno obliko o dokončnosti in globini duševnega preloma v samem sebi in v svojem pogledu na življenje in svet, kakor ga je doživljal po Čopovi smrti. Kolikor je bilo v njem osebnega pričakovanja, se je zdaj umaknilo v nedogledno ozadje, v obraz mu je zastrel neizprosni ukaz: živi in твори! Da bi ta prelom mogel umljuje in umetniško

slikoviteje izraziti, je zajel snov za svojo povest v verzih iz onih usodnih časov, ko je pred našim narodom stala prav takšna neizprosna nujnost: zavrz staro in oprimi se novega, ako nočeš, da te v imenu Kristusovega nauka pomandraj v prah. Kot sredstvo umetniškega snovanja in upodabljanja si je volil misli iz krščanskega verskega življenja, kakor si je v nekaterih prejšnjih pesmih izposojal pojme in misli iz starodavnega grškega in rimskega verstva, še bolj pa seveda zato, ker je bilo krščanstvo, kakor ga je on pojmoval, vera odpovedi, ali kakor jo imenuje Črtomir »vera ljubezni, miru in sprave«. Tako nas ne motijo več nekatere pretnagle in premalo utemeljene dušeslovne poteze oseb iz Krsta. V svoji miselnosti je pokončen in dosleden samo Bogomilin lik. Med Črtomirom v Uvodu in Črtomirom v Krstu diha nesoglasje, toda ne smemo pozabiti, da je to nesoglasje Prešeren hote ustvaril, da bi nas tako še bolj prepričal o popolnosti preloma v samem sebi. Pomisliti moramo tudi, da se je Črtomir rešil skozi potoke krvi in da je, kakor smo že omenili, njegova odpoved sicer popolna, spreobrnitev pa vsaj zelo dvomljiva. Podoba je, da je

v njej bolj dejanje samoohranitve kakor pa to, kar sta pričakovala Bogomila in duhovnik. Le-ta razodeva navzlic temu, da je glasnik irske, preko Ogleja prihajajoče krščanske miselnosti, ki je v nasprotju z germanskimi propovedniki političnega krščanstva, poudarjala nauk o ljubezni do bližnjega, vendarle dušeslovna sredstva povprečnega duhovnika, ki skuša s trpljenjem in stisko človeka pridobivati privržencev za svojo versko družbo.

S tem, da si je Prešeren skušal z zgodbo in miselnostjo Krsta pri Savici izpisati iz svoje duše vse, kar je bilo v njem osebnega, pa v življenju nikakor ni mogel doseči brezčutnosti in miru, po katerem je hrepenel. Bolečina je orala po njegovi duši še dolgo z nezmanjšano močjo in ga je pritirala še po Krstu do samomorilnega poskusa. Ozdravljenje mu je prinesla šele nesrečna zveza z Ano Jelovškovo, ki mu je sicer oblažila pekočo misel na Julijo, a je bila po drugi strani vir novih, še hujših življenjskih nesreč. Pesnikovo srce je to slutilo, kakor nam priča balada Ribič, ki jo je zložil konec 1837. ali v začetku 1838. leta. Spomniti se moramo, da se je pri Prešernovih v Vrbi reklo po domače pri Ribiču. Tako se nam razkrije, da je Prešeren v tej baladi upodobil svojo življenjsko zavest v trenutku, ko si je iztrgal iz srca zadnjo misel na tisto ustvarjalno srečo, katero si je zasanjal v zvezi z Julijo, in se je izročil na milost in nemilost strasti, ki je v toliko nesrečo za oba vezala odslej njegovo življenje z življenjem Ane Jelovškove. Brez cilja se je izročil valovom življenja.

Fant s celo močjo se v veslo vpre, ni mar skalovja mu, viharjev ne, nič več se na zvezdo ne ozre.

Naprej brez miru svoj čoln drvi; al tak za pevkami ribič hiti, kdo ve! ali sam pred seboj beži.

Zgubljen je, vtopljen, se bojim; kdor ljubi brez upa, ga svarim, nikar naj ne vesla za njim!

Izdajatelj, lastnik in odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI, Ottakringergasse 83. — Tiska: »Globus«, Zeitungs-, Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I, Fleischmarkt 3—5. Podružnica uprave »Slov. vestnik«, Klagenfurt, Völkermarkterstrasse 21-1.

IZ OBNOVE V JUGOSLAVIJI

Rudarji rudnika Vrška Čuka so proizvajalni načrt za preteklo leto izpolnili že meseca oktobra, v novembru pa so ga presegli za 10 odstotkov. Dvig proizvodnje je uprava rudnika dosegla predvsem z uvedbo akordnega delovnega sistema. Rudarji so odkrili tudi nove žile premoga, ki ima 7.000 do 8.000 kalorij.

V okrožju Banja Luka so preteklo leto ustanovili več živinorejskih zadrug, ki bodo skrbele za dvig živinoreje v Bosni in Hercegovini. Država je vsaki zadrugi dodelila 800 do 900 ovac in po 10 krav. Zadruge so dobile kredite tudi za nabavo živinske krme in za gradnjo gospodarskih poslopij.

V Bosni in Hercegovini so presegli predvojno proizvodnjo. Delovnemu ljudstvu v Bosni in Hercegovini se je posrečilo že doslej popolnoma obnoviti industrijska podjetja. Ni več nobene industrijske panoge, ki ne bi bila

obnovljena in ki leta 1946. ne bi bila dosegla predvojne proizvodnje. V vseh industrijskih podjetjih v Bosni in Hercegovini so se proizvodni stroški povprečno znižali za 20 odstotkov, v tekstilni industriji celo za 27 odstotkov, medtem ko je bila storilnost povečana za 50 odstotkov in kakovost izdelkov za 12 odstotkov izboljšana. V gradbeni industriji so se proizvajalni stroški znižali za 17 odstotkov in v kemični industriji za 30 odstotkov. V splošnem so cene industrijskim proizvodom znatno padle.

V letu 1945 so bila v Bosni in Hercegovini končana številna osuševalna dela. Med najpomembnejšimi deli te vrste je pojačanje nasipa na Savi, za kar je bilo porabljenih 406.000 kubičnih metrov zemlje. Osušena so bila močvirja v bližini Jajca, osuševanje Mostarskega blata in Fatniškega polja pa se nadaljuje. Na ta način bodo pridobili velike površine plodne zemlje.

Od ceste se je cepil kolovoz in se vzpenjal v hrib. Pred Petrom je stala gora, ki se je ko temna kepa risala na nebo. Medtem je bil nastal mrak, iz mraka se je zgostila noč. Na poti se je belilo kamenje; na mestih, kjer je izpod grive curljala voda, se je blestel led. Viseče leščevje mu je bičalo obraz. Spodaj šum vode, a visoko v hribu fantovski vrisk.

Izza oblakov je pogledal mesec in posijal v temno grapo. Peter se je ozrl po fantovskem soncu, ki mu je svetilo nekatero noč. Trpke misli, ki so ga malo prej vznemirjale, so izginile ko rosa v soncu. V njem je zavrela fantovska kri. Vzravnaval se je in vdahnil polne prsi mrzlega zraka. Zavriskal bi bil.

Znova se je spomnil, da mora hiteti, hiteti. Ni več čutil mraza, telo mu je bilo znojno. Porajali so se mu spomini na večere fantovanja... Vrskli in pesmi nepozabnih ur. Koliko časa je že preteklo od takrat? Že trinajst let? Še več? Da, res. Bil je na videz že mož, dasi je bil še vedno fant. Včasih se je s trpkostjo zavedal, kako bežijo leta, le v tistem trenutku je znova občutil vso svojo mladost. Ali sta mu jo pričarala samota in hrepenenje v ječi? Kolikokrat mu je noga blodila po

klancih daleč v tuje vasi! Tiha, zamrežena okna, cvetoči nageljni, ki so jih rezali s koso. Do pičice tako, kot se bere v starih povestih. Nekatero dekle je odprlo okno, pošepnilo besedo, dalo cvet. Zadrhtelo je ob fantovski pesmi, ni moglo zaspiti do jutra... Saj takrat je bil skoraj deček, prav zato je lepoto fantovskega hrepenenja doživljal tem globlje. Vedei je, da pride čas, ko mu bo oče dal hišo, a on si bo najdražje, najlepše dekle vzel za ženo... Te sanje je pretrgala vojna. Komaj se je bil zavedel poslednje skrivnosti svojega nemira, so ga vzeli v vojašnice in strelske jarke. Kvanta je oblatila vse njegove lepe sanje. Postal je bil fant, že je bilo konec najlepših dni; mrknili so žalostno kot sonce sredi poldneva. Postal je utrujen mož. Vrnil se je in našel postarane očeta; mati mu je bila medtem umrla, gospodinjala je sestra. Že koj prvi večer mu je rekel oče: »Prepišem ti hišo, oženi se!« Posestvo je prevzel, a oženil se ni. Svet se je bil spremenil, spremenila so se tudi dekleta. Ali se je bil spremenil le on! Ne, nekaj tu je bilo v dekljskih pogledih. Pred očmi so mu oživele vse uniformirane množice, ki so se vsa ta leta usipale skozi vasi. Na mesto nekdanjih hrepenenj in pesmi je stopila nezaupljivost

in neka neumljiva užaljenost. Fantovske noči se zanj niso več povrnil. Ne samo zato, ker ga je vsega zamamilo nekaj drugega, vzrok je bil globlji.

Zatopljen v sladkorenka čustva spominov se je komaj zavedel, da je prišel do gorske vasi. Ležala je na pobočju, hiše so bile skrite v sadovnjakih, njihove stene obsijane od mesečine. Postal je na klancu sredi vasi. Ni ga bilo strah v samotni grapi, vendar mu je bila zavest, da je zopet med ljudmi, prijetna. Rad bi bil srečal človeka, spregovoril z njim besedo ali dve.

Z desnega konca vasi se je oglasila pesem. Peli so fantje.

»Sinoči sem na vahti stal tam onokraj potoka...«

Prevzelo ga je, da bi bil stopil k njim. V hipu se je zdrznil. Spomnil se je, da se mu mudi. Še neka druga misel se mu je bila posvetila in na mah ubila njegove spomine na fantovske noči. Zavil je na levo in se tiho izmuznil med hišami. Nad vasjo je krenil proti prelazu, ki je v mesečini ko črna rana zijal med dvema hriboma.

(Dalje)